

Ойгул СУЮНДИҚОВА

КЎНГИЛ КЕНГЛИКЛАРИ

*Шеърлар
Таржималар*

Ойгул Суюндиқова 1957 йилда Самарқанд вилояти Пайарик туманида ўқитувчи оиласида туғилган. 1985 йилда Москвадаги Адабиёт институтини тугаллаган. «Уфқлар ёнганда» (1986), «Умр куйлари» (1986), «Эътиқод» (1990), «Мен туғилган юрт»(2007) шеърый китоблари чоп этилган.

1974 йилдан буён, туман, вилоят ва республика матбуотида шеърлари, таржималари ва мақолалари билан мунтазам қатнашиб келмоқда. 1989 йилдан буён Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасининг аъзоси.

Таниқли шоира ва таржимон Ойгул Суюндиқованинг қатор китоблари кенг китобхонлар, шеърят ихлосмандларига яхши таниш ва яқин. У майин ва жарангдор овози, қаламининг нозик ва рангинлиги ҳамиша ажралиб туради.

«Кўнги́л кенгликлари» номли янги китобида ҳам шоиранинг кенгликларини кашф этасиз, улар ажралмас ҳамроҳингизга айланиб қолади, деган ниятдамиз.

Унда Ватан, ота — она эҳтироми, табиатга шайдолик, ҳаётга муҳаббат, руҳият, ички кечинмаларнинг дилбар тўлқинлари билан йўғрилган шеърлар, жаҳон шеърятидан она тилимизга ўғирилган ўзига хос таржималар ўрин олган.

ОНА ЮРТ

Бу кўнгулда сендан улуғ дoston йўқ,
Тупроғингда ундим, ўлсам, армон йўқ.
Бу очунда сендай гул, гулистон йўқ,
Бўлмасанг, кўзимда яшнар осмон йўқ.

Тошларга урилиб синган ёмғирдай,
Шамолда шовуллаб тинган ёмғирдай
Тупрокқа инаман, кенгаяр бағрим,
Саратонда яшнар далаларнаҳрим.

Қасидадан улуғ шоирлар умри
Каби куйлар булбул, товланар кумри.
Болангман, ҳеч қачон бағрингдан кетмас,
Сенсиз икки олам муродга етмас!

ИШҚ

Минг йиллардан буён сени излайман,
Эҳтимол, миллион йил ўтади яна.

Сен ҳақда тунлари ойга сўзлайман,
Сен ҳақда юлдузлар тинглайди ёна.
Тун бўйи деразам ортида тинмай
Қуйилди шамолнинг тўлқин туйғуси.
Не учун яшайман кўз ёшга кўнмай,
Нечун кўзларимнинг келмас уйқуси?
О, менинг энг буюк ғамиммисан, ишқ,
Рафиқим ва ёки ғаниммисан, ишқ...
Оёғини ерга тираб, самога
Армонини айтган тоғлардан ўтдим.
Ёмғир қўшиғини майин сабога
Сочган энг муаттар боғлардан ўтдим.
Мен сенга атадим, сенга тутқаздим
Ойга гуллар эккан хаёлларимни.
Билмадим, қайларда кимга ютқаздим
Жавоби топилмас саволларимни.
Ойдан сойга тушган толамисан, ишқ,
Ойдинда балқиган ноламмисан, ишқ...

Пойимда оқади қуюқ майсазор,
Бош узра сузади булутлар енгил.
Менинг шу лаҳзада қолиб кетгим бор,
Менинг билан қолса бас, дарё кўнгил.
Бу дунё беқиёс, бу дунё рангин,
Руҳимда шовуллар яшил япроқлар.

Нечун куз ҳавоси туюлар ғамгин,
Нечун олис хотир мени сўроқлар...
Исми гул, жисми гул туғёнимсан, ишқ,
Бу дунёи дунда гирёнмисан, ишқ...

Мактублар ёзаман, қорли мактублар,
Биламан, жавоби келмас, келмайди.
Уларни ёзганим шамоллар билар,
Хаёлдан ўзгаси билмас, билмайди.

Мактублар ёзаман, торли мактублар,
Балким умрим бўйи умримдан узун.
Ҳар битта сўзимда гуллар очилар,
Висоли ифорли, ҳижрони маҳзун.
Мактублар ёзаман, мактубимсан, ишқ,
Нигоҳим етмаган дил тубимсан, ишқ.

КИТОБЛАР

Сен Вақтнинг изида ёнасан елиб,
Осмон кўзларингда кетар чайқалиб.
Сени мутолаа қилар Кун ва Тун,
Улар сени олдга чорлайди жўшқин.
Агарки, осмонга учмоқда дилим,
Китоблар муаллим.

Шафақлар эрийди гулгун сахарда,
Баҳор жаранглайди ҳар битта торда.
Бағринга отилар бир дунё севинч,
Боғларда кезинар шамоллар ҳам тинч.
Агарки, йўлимга қўшилар йўлим,
Китоблар муаллим.

О, дарахт, баргларинг сарғайиб кетди!...
Вақтнинг сочларига оқ қиров битди.
Тонгга қадар ойнинг олис ёғдуси
Куйлатиб юборди юрак қайғусин.
Агарки, ишқ қадим, куйи — да қадим,
Китоблар муаллим.

Қай кўз ёшдан бино бўлгансан, денгиз,
Эҳтимол, бахтлисан менсиз ҳам тенгсиз...
Нелар кўрдинг? Нелар кутмоқда сени?
Кутиб яшайсанми ё ҳамон мени...

Агарки, соғинчга ўхшаса умрим,
Китоблар муаллим.

Тунга айланади кутиш, шу тунга,
Кунга айланади кутиш, шу кунга.
Унга айланади кутиш, шу унга,
Чинга айланади кутиш, шу чинга,
Агарки, сабр ҳам қилмоқда таъзим,
Китоблар муаллим.

ҚАЙТИШ

Бир қушча мисоли
Учади юрак.
Уни осмон чорлаётир,
Уни қуёш кутмоқда.
Пастда эса —
Кенг далалар,
қирлар қолди кузатиб.
Сойлар, йўллар
Хушбўй гуллар,
Дарахтлар қўл узатиб...
Туманли тоғ,
Тоғ бағрида
Мўъжазгина уй қолди.
Юрак эса қушча каби
Узоқларга йўл олди.
Уни осмон чорлаётир,
Уни қуёш кутмоқда...

У булоқлар қўшиғини,
Заминнинг яшил рангин,
Тоғлардаги қайтмас сеҳр,
Боғлардаги меҳрни,

О, айниқса, ўша мўъжаз
Туғилган уй соғинчин
Жойлаб борар юрагига,
Бойлаб борар тилагига...
У самода кўрмаган хусн,
Булутлардан кўрмаган меҳр,
Ҳаволарда учмаган сеҳр,
Бари — барисин —
Туғилган уйдан топади, албат!
Туғилган уйини жуда соғиниб,
Бир қушча мисоли қайтмоқда хайрат.

Ёмғир тинди. Кўкнинг ҳам
Юзи бирдан ёришди.
Дарахтлар масрур, хуррам,
Шамол билан керишди.

Хўл баргларнинг учига
Қуёш нурини илди.
Қушларнинг севинчига
Ажиб ҳидлар урилди.

Боғларга бериб оро
Достонга айланди дил.
Кўзим олдида дунё
Гул бўлди, очилди гул.

ЭНАМНИНГ ХИРГОЙИСИ

Пангат сойнинг суви ширин, балиғи бор,
Ҳазир бўлгин, балиғининг қилтиғи бор.
Қармоқ отма бу қирларнинг қизларига

Қирни қирар, тошни ёрар қайлиғи бор.
Бу қирларнинг суви ширин сойи бордир,
Бир ғарибнинг қармоқ отган жойи бордир.

Жон сингиллар, жон укалар, кулаверинг,
Унда — бунда пичир — пичир қилаверинг.
Ўшал йигит ўшал ғариб болани сиз
Фақат менга ошиқлигин билаверинг.
Бу қирларнинг суви ширин сойи бордир,
Бир ғарибнинг қармоқ отган жойи бордир...

Олтин ранглар ўчди боғларда,
Кезинади олис хаёллар.
Куёш чиқиб келар тоғлардан
Сезинади совуқ шамоллар.

Улар қишдан беради хабар,
Оқ қорларга айланар ёмғир.
Ястанади кенгликлар қадар
Қор остида қолиб кетган сир.

Бир кун бу сир очилар гулдай,
Анҳорларда тўликқанда сув.
Баҳор кулиб келгуси йўлда
Шамол дилга солгуси ғулув...

Ой чиқди бу оқшом. Нурлари новвот!
Кўзларим сеҳрлаб яйратаётир тун.
Юлдузлар имлайди навбатма — навбат,
Барча дардларимдан фориғман бутун.

Бу ойдин кечада майиндир ҳаво,
Балким армонларинг олиб кетади.
Сени чорлайвериб толиқмас ҳилол,
Юлдузлар ёнади, осмон кутади.

Бу дарахтлар менга яқин, қадрдон,
Баланд бўйли, қуюқ баргли, виқорли.
Улар ҳар фаслда ёқиб ўтар жон,
Олтин табассумда, ёмғирли, қорли.

Бу кенг йўллар менга яқин, қадрдон,
Улар билан умрим оқиб ўтади.
Уларга сирини тўқади осмон,
Улар юрагимдан балқиб ўтади.

Бу райҳонлар менга яқин, қадрдон,
Ҳидлари шеърларим бўйлаб ўтади.
Улардан айрилгим келмас ҳеч қачон,
Улар мен ҳақимда сўйлаб ўтади.

Тунлар тўрт бўлинган уйқуларингни
Бешикка суяниб топмоқ бўласан.
Киприкдаги ойнинг ёғдуларини
Хаёл пардаси — ла ёпмоқ бўласан.

Тун эса охири кўринмас эртак,
Юлдузларсочилиб кетган марварид.
Сукунат бағрида сутдай оқ чечак —
Тонгнинг қўлларида очилар умид.

ШЕЪРИМГА

I

Шеърнинг бир мисраси тушимга кирди,
Мен кезиб чиқмаган йўлга ўхшади.
Тўлқинлар мен билан ёнма — ён юрди,
Парилар чўмилган кўлга ўхшади.

Шеърнинг бир мисраси тушимга кирди,
Ҳовучлаб ичганимтонгга ўхшади.
Хаёлларим билан кенг осмон юрди,
Борлиқ мен билмаган рангга ўхшади.

Шеърнинг бир мисраси тушимга кирди,
Гулнинг баргидаги куйга ўхшади.
Шамоллар мен билан шодумон юрди,
Барииадоғи йўқ ўйга ўхшади...

II

Ҳар бир сўзнинг нафасида ором бор,
Ҳар бир қадам қанот боғлаб учади.
Кўзларимнинг денгизига бўрон ёр,
Сочимдаги шамолни оҳ кучади.

Сўқмоқларнинг кафти илиқ, шабнамли,
Майсаларнинг ифоридан майин ер.
Уфқларнинг юзи тарам — тарамли,
Нурдан туғиларми, дилим, ўтли шеър...

Юлдузлардан кейин нима бор?
Ҳаёт борми ердан ҳам гўзал...

Ёки бўшлиқ, шамол беқарор,
Тубсиз зулмат йўлими азал?

Бу оқшом ой тўлади, сеҳр
Сени минг бир куйга солади.
Этагидан юлдузлар бир — бир
Тўкилганча шамол қолади.

Қайтиб келар қайтмас болалик,
Юлдузимни танлаб олади.
Отам бўлиб қайтмас болалик —
Ойтоғларнинг расмин солади.

Шамол олиб учар суратни,
Руҳимда кенг осмон гуллади.
Ойтоғларга кўчган ҳайратни —
Ичимдагин онам билади...

Ойтоғларнинг қояларида
Шамол кезар сочлари толим.
Булутларнинг сояларида
Тонг исини ичди хаёлим.

Тонг шамоли уйғонди, яна
Кўзларимда ойтоғ нурланди.
Сада райҳон тебранди, ёна
Хушбўйланди дунё, турланди.

Юлдузларни кутаман, билгим
Келар ҳамонундан сўнг не бор?
Ойтоғларда сочлари толим
Шамол учар бетакрор, бедор...

Деразанинг ёнида бир қиз
Ўй суради дилбар, паришон.
Юрагида ҳоким қандай ҳис,
Кўзларида ёнар ҳаяжон,
Деразанинг ёнида бир қиз...

Оқшом эса келмоқда тушиб,
Уфқ ранги ўча бошлайди.

Ёш қалбида нелардир жўшиб,
Олисларга назар ташлайди,
Оқшом эса келмоқда тушиб...

Кипригида ялтирайди нам,
Ойнинг титроқ нурларида жим.
Недир қалбни тирнаган алам,
Уни маъюс этиб кетган ким?
Кипригида ялтирайди нам...

Кўз ёшингни кўрмасин ағёр,
Елларга айт артиб ташласин.
Тиниқ кўкда шўх юлдузлар бор,
Айт, уларга қўшиқ бошласин.
Кўз ёшингни кўрмасин ағёр...

Келгач дейди: «Малагим менинг!...»
Қайғунг кечар кечалар мисол
Кўзларингни соғиниб сенинг
Тонгги шафақ ловуллади лол.
Келгач дейди: «Малагим менинг!...»

Сада райҳонларнинг соясида жим
Тунаб қолган шамол каби уйғониб,

Тун бўйи тўлғониб, тун билан ёниб,
Тизангизга бошин урар ўтинчим,
Келдим, она, яна келдим, онажон...

Йўлга тушар оғир карвон ғамларим
Кўзларимнинг тубсиз денгизларида.
Қалбим изтиробнинг ўт изларида,
Кипригимдан артиб ташланг намларим,
Келдим, она, яна келдим, онажон...

Ойтоғ эртаклари умримдан кечди,
Болалик — учкур от, ҳеч туюлмадим.
Мен неларга етдим ё етолмадим,
Тонг чоғи гул янглиғ шабнамни ичдим,
Келдим, она, яна келдим, онажон...

Дилимдан ўтгани осмонга аён,
Гоҳи ой, гоҳ юлдуз кезгувчи хаёл,
Ҳар кун нафасингиз сезгувчи шамол
Қаби бўлолмаган армонга аён,
Келдим , она, яна келдим, онажон...

Яна ёнингизга қайтиб келаман,
Сиздайин меҳрибон инсон тополмай.
Меҳрингиздан улуғ дoston тополмай.
Билмайман, неларни битиб келаман,
Факат дейман келдим, келдим, онажон!...

ХАЁЛЛАР

1

...Изладим...
На еру осмонга сиғдим.

Тоғлар садо берди—
Эсладим...
Руҳимда ёникди бир шам,
Бир чироқ.
...У менга яқиндир
Ва жуда узоқ...
Ҳаёт бахт ё ғам?
Надир ул ҳиссиёт?
Қандай бу олам?
На экан муҳаббат?!
Билмам, билмадим...
Энди, ухла, — дейди шу дамда онам.
Йўк! Энди мен тошдим —
Дарёман, дарё.
Йўк! Энди тоғ ошдим—
Дарёман, дарё.
Сўнгунча — сўнгунча,
Тингунча — тингунча оқаман.
Юрагим, юрагим ёқаман,
...Бир тутам айладим дунёни...

2

Сукунат.
Ёлғизлик...
Кезаман, самони кезаман.
Хаёлот —
Дунёни, дунёни сезаман.
Кезаман—
Сехр бор — сезаман.
Қуёшга ошиқдир бу тунлар,
Йўлларга тутшиб кетади уфқ.
Қуёшга кўксини тутади ер ҳам,
Тошлар ҳам ёнади.
Еллар тебранади, эркаланади.
Мен эса дунёни кезаман,

Ошиқман, самони кезаман.
Энг ажиб сеҳрни сезаман...

ЙЎЛЛАР

Умр йўлдошимга

Йўлларга тикилдим—узайиб кетди,
Юлдузли осмон ҳам шўх, бойиб кетди.
Ой нурлари бахтданми ийиб кетди,
Бу йўллар бўлмаса, Сизни билмасдим,
Сизни билмай ўтсам, бахтли бўлмасдим.

Йўлдаман—шамолдир, қордир, ёмғирдир,
Йўлдаман—саробдир, зулматдир, нурдир.
Бошимдай айланган самодир, ердир,
Дамлар қувонч ила ғамга сайланди,
Тақдиримиз ипи маҳкам бойланди.

Ортига ҳеч қачон қайтолмас йиллар,
Биз курган Ватанда барҳаёт гуллар,
Қутади ҳаётдай тугамас йўллар,
Фақат юрагимиз тарк этмасин ишқ,
Фақат айрилмасин умрдан қўшиқ!

Бу тонг майин — майин шаббода,
Саъва қушлар аллалар дилни.
Боғда райҳон тутади бода,
Маст қилади сўқмокни, дилни.

Майсалари эрка адирлар,
Алвон — алвон гилам тўшайди.

Мен ахтариб кезаман қирлар,
Ул гул бунда йўққа ўхшайди...

Эгилибди мажнунтол боши,
Айтиб бўлмас дарди бормикан?
Сочларини ювар кўк ёши,
Бир меҳрибон қўлга зормикан?

Жилвагардир тоғлар чўққиси,
Елкасида — товланар ёли.
Орзум кўкка келар чиққиси—
Юлдузлардан ўтаман ҳали...

Олисларда юксак тоғларим,
Сочларини ёйган мажнунтол.
Кўкда юлдуз чаман чоғлари
Сирлари минг кечалик ҳилол...

Бу тонг майин — майин шаббода,
Саъва қушлар аллалар дилни.
Боғда райҳон тутади бода,
Маст қилади сўқмоқни, йўлни.

Армонларим—юрракдаги бардошимми,
Ёниб турган кўксим ичра тоғ — тошимми,
Кўзларимда қалқиб қотган қон ёшимми,
Қўй, йиғлама, осмон, ўзим йиғладим...

Сен йиғласанг, йиллар йиғлар, ой йиғлар,
Сокин оқшом юлдуз сузган сой йиғлар.
Ишқ қўйида гадо йиғлар, бой йиғлар,
Қўй, йиғлама, осмон, ўзим йиғладим...

Армонларим оққушларга айлансин,
Мен кирмаган ул тушларга айлансин.
Шу кенгликлар, тоғлар сендан айлансин,
Кўй, йиғлама, осмон, ўзим йиғладим...

Ҳув, олисда қуюқ тутзор,
Ўртасида узун йўл бор.
Хотиралар ёқар гулхан,
Ўтда ёнмоқ қисмат экан...

Мени ўшал ўт кутади,
Ойсиз тунни ёритади
Тунда эрир ўтинчларим,
Йўлга чиққан соғинчларим...

БАҲОР БИЛАН СУҲБАТ

I

Ҳар куни кутаман эшикни очиб...
Сада райхонларнинг ҳидини сочиб
Елдай кириб келар соғинганларим,
Унут бўлар олис тун ёнганларим...
Ҳеч ким кириб келмас. Кутганим бекор!
Опамдай кўринган сенмидинг, баҳор...

Ҳар куни кутаман деразам очиб...
Ҳаволар киради нуқралар сочиб,
Ёмғир—шўх болакай шошиб келади,
Шамоллар тоғлардан ошиб келади.
Ҳеч ким кириб келмас. Кутганим бекор!
Укамдай кўринган сенмидинг, баҳор...
Ҳар куни йўлларга қарайман тонг — ла...

Кўнглим осмонида етти хил рангда
Соғинчлар эрийди, кўзим тўла ёш.
Ҳеч ким кириб келмас. Кутганим бекор!
Синглимдай кўринган сенмидинг, баҳор...

II

Бу кўҳна дунёнинг ғамлари бисёр,
Гоҳ ширин, гоҳ тахир таъмлари бисёр.
Дўст бисёр, душманинг ундан ҳам бисёр,
Бахт бисёр, пушмонинг ундан ҳам бисёр.
Йўлимга шовуллаб тўлган ёмғирлар,
Йўлимни ловуллаб ёритган нурлар
Мен билан онамни кўргали кетди,
Мен билан ёнимда тургали кетди ...
Дарахтлар экдим мен, дарахт бўлай деб,
Шу дарахтда ўсган бут бахт бўлай деб.
Томири тупроққа туташиб кетса,
Бўйлари осмонга бўйлашиб етса
Ёмғир тиллашар деб мен билан тунлар.
Бағримда яйраган қуёшли кунлар
Мен билан онамни кўргали кетди,
Юзига тиниқ ранг сургали кетди...

Бу дунёни мендай ким суйди, кўнглим,
Ҳали бу дунёга ким тўйди, кўнглим!...
Биз ҳам—азиз меҳмон, биз ҳам—йўловчи,
Яхшиям, соғинч бор йўлга йўлловчи.
Баҳор, синглим бўлиб менинг билан юр,
Шамол, укам бўлиб ёнимда югур.
Гуллар, опам бўлиб меҳрингиз сочинг,
Йўллар, отам бўлиб йўлимни очинг!...
Болам, юр, онамни кўриб келамиз,
Кўнглини, кўнглини сўраб келамиз...

Рухда тўлкин, уфқда титроқ,
Кўзлардаги шуълалар дилбар.
Мени кутган энг олис сўқмоқ
Ловуллайди оқшомга қадар...

Ойнинг айтар сўзлари нурми,
Гуллар билан хушбўйланар тонг.
Кенг борлиққа сингган сурурми
Қаламимдан тўкилган достон...

Кўлмакларга қарамагин, чексиз осмон турганда,
Шу кенгликлар чайқалгуси тубсиз уммон турганда.
Юрагингни очиб қара, тиниқ нурлар сизмоқда,
Эриётган қор ҳидида яна баҳор кезмоқда.
Боқсанг, боқсанг, ҳар битта дил гулга ўхшаб кетади,
Шу гул униб — ўсаётган йўлга ўхшаб кетади.
Товушларга суюндим мен осмондаги тоғим деб,
Гул баргида суюндим мен кўнглимдаги боғим деб.
Сўзлар мени диёрига олиб кетди умрбод,
Энди умрим узун бўлмай, ўтмай ҳар дами обод.
Десанг, десанг, ҳар битта дил гулга ўхшаб кетади,
Шу гул униб — ўсаётган йўлга ўхшаб кетади.

Энди шамол билан қоламан,
Олисларга олиб кетади.
Ҳаволарни қалбга соламан,
Шу ҳаволар менга етади.

Энди осмон билан қоламан,

Ёмғирларда, қордами, селда.
Онасини кутган боламан,
Осмон руҳи ҳамроҳдир йўлда.

Энди юлдуз билан қоламан,
Олис юлдуз, энг олис юлдуз.
Сенга бир кун етиб оламан,
Ва кўнглимни тўкаман тўкис...

Энди тўлин ой — ла қоламан,
Ёлғизлиги менга ўхшайди.
Нурларини териб оламан,
Бағри жуда кенгга ўхшайди...

Энди хаёл билан қоламан,
Узун тунлар сари элтади.
Сукунатда ором оламан,
Тонгга қадар шу бахт етади.

Энди гуллар билан қоламан,
Улар менинг исмим — жисмимда.
Мен — да райҳон, мен — да лоламан,
Тонг ёришар табассумимда.

Энди йўллар билан қоламан,
Тоғу тошли, қирли, адирли.
Она тупроқ, қулоқ соламан,
Нафасларинг жонбахш, атрли!

Ёмғирдан сўнг...
Япроқлар титранар, ел ўйинқароқ,
Ҳаво хушбўйланар, булутлар парку.
Райҳон гулидаги наво билан оқ,

Баҳор, сени туғмаган қайғу.

Ёмғирдан сўнг...

Бир ҳовуч осмоннинг чехраси тиник.

Тупроқни яйратиб ёйилар кулгу.

Куёш шафақларда эрийди ақик,

Баҳор, сени туғмаган қайғу.

Ёмғирдан сўнг...

Хаёлимнинг баланд қояларида

Гуллар очилади, нурланар орзу.

Қолиб кетмас булут сояларида

Баҳор, сени туғмаган қайғу.

Ёмғирдан сўнг...

Йўлимга йўлини қўшар товушлар,

Сурурми, ҳарорат, ранг — баранг ёғду.

Тобора баландлаб учади қушлар,

Баҳор, сени туғмаган қайғу.

Ёмғирдан сўнг...

Ювилади ғубор, артилади чанг.

Куйчи табиатнинг қўлида чолғу.

Тарала бошлайди жон қадар оҳанг —

Баҳор, сени туғмаган қайғу!

Ёмғирдан сўнг...

Бутун ер юзидан кўчади ҳовур.

На дилбар оқади юракдан туйғу ,

Туйғуки, ҳаётбахш, ишқдан, бахтдан зўр!—

Баҳор, сени туғмаган қайғу.

Энг яхши қўшиқлар айтиб бўлинган,

Энг ажиб ғазаллар битилган десам...

Нега гуллайверар туйғулар гулгун

Қуёш чикмасданоқ шаббода эсса...

Чалиниб бўлинган боқий наволар
Яшамоқда десам ғамни ўлдириб.
Нега куйлайверар тўлғин дарёлар
Бу кўҳна дунёни завққа тўлдириб...

Рангин бўёқларда ҳамон беғубор
Жилоланар десам орзу, ўтли ҳис.
Нега яна қайтиб келади баҳор,
Нега уфқларга боқамиз олис...

Пойимизга умр умид ва бардош,
Олтин қўшиқларни кетаркан тўшаб.
Нега ой васлига етолмас қуёш,
Нега юлдузларни бўлмайдди ушлаб...

Икки олам ишқи яширин найда
Дунёлар ястанди, юраклар оқди.
Она алласидан улуғ сўз қайда—
Ким уни тингламай осмонга боқди!

Ҳамон болаликнинг соғинчи олов,
Қаричлаб бўлмайдди чексиз самони.
Юрак, ўкиндингми, Вақтми беаёв,
Сен ҳам меҳмонисан мезбон дунёнинг...
Англадингми—ҳар бир лаҳза бетакрор!
Ортига қайтмайди, қайта олмайди.
Ер тинмай айланар, айланар бедор,
Қуёшга булутлар соя солмайди.

Ёниқлашиб борар ойдин хаёллар,
Токи давомлидир, давомли ҳаёт.
Изларимдан қолмас учқур шамоллар,
Ҳайрат тугамайди, тугамас ҳайрат...

Бахт қуш эмас, учиб кетгали,
У—дўстлиги болалигингни.
Сенга келди айтмоқлик гали
Болаликнинг эртақларини—
Ранги ўчмас лолалигингни.

Бахт сув эмас, оқиб кетгали,
Бахт — бахт ҳақда сўзлаб турганинг.
Умринг етмас таъриф этгали
Туйғуларинг чечакларини—
Ватан ичра ватан курганинг.

ТОНГГИ ШУДРИНГ

Юлдузларнинг нолазимисан,
Туннинг биллур толасимисан,
Табассумнинг боласимисан,
Тонгги шудринг,
Ай, тонгги шудринг!

Ойдин кеча муродга етди—
Дарёларда ой оқиб кетди.
Шуъла оққан кенгликка етдим,
Тонгги шудринг,
Ай, тонгги шудринг!

Болаликда кўкни қучгандик,
Тонгни ҳовуч — ҳовуч ичгандик,
Яна қайтиб ерга учгандик,
Тонгги шудринг,
Ай, тонгги шудринг!

Ой осмонга учиб кетдиму,
Ё кўзимга чўкиб кетдиму,
Еллар оҳим ичиб кетдиму,
Тонгги шудринг,
Ай, тонгги шудринг!

Шу ой ўғлим қабрига келди,
Шу ой кўнглим сабридай тўлди,
Шу ой армонлари дил тилди,
Тонгги шудринг,
Ай, тонгги шудринг!
Умр қайтмас узун йўл экан,
Орзу йўлга тўла гул экан,
Бу дунёда осмон бўл экан,
Тонгги шудринг,
Ай, тонгги шудринг!

Сен кечирган оний умрга—
Кўзим тўлди лимиллаб нурга.
Мен ҳам сендек лаб қўйдим ерга,
Тонгги шудринг,
Ай, тонгги шудринг!

Тўкил, тўкил, отам бошига,
Айлан, айлан, кўзим ёшига,
Қара, қара, ичим — ташимга,
Тонгги шудринг,
Ай, тонгги шудринг!

Қушлар бедор тонгни кутади,
Шамол сархуш бода тутади,
Бу кунлар ҳҳам ўтиб кетади,
Тонгги шудринг,
Ай, тонгги шудринг!

Бир лаҳзада бутун дунёни
Кўражаксан—тунни, зиёни,
Руҳимисан Момо Ҳавонинг,
Тонгги шудринг,
Ай, тонгги шудринг!

Сени ҳар кун кутиб оламан,
Кипригим — ла тутиб оламан,
Сўнг қалбимга шеърдай соламан,
Тонгги шудринг,
Ай, тонгги шудринг!

Сипқор, сипқор ўқинчларимни,
Райҳон исли ўтинчларимни,
Онамга айт соғинчларимни,
Тонгги шудринг,
Ай, тонгги шудринг!

Йўлга тушдим, кўёшли йўлга,
Айланаман тонг чоғи гулга,
Босар йўлим ўхшайди мўлга,
Тонгги шудринг,
Ай, тонгги шудринг!

Менинг билан тоғ, ўрмондан ўт,
Менинг билан боғ, сайхондан ўт,
Ичим тўла дард, армондан ўт,
Тонгги шудринг,
Ай, тонгги шудринг!

Жонимга кир, жонларимга кир,
Нурдан тоза қонларимга кир,
Юракдаги бонгларимга кир,
Тонгги шудринг,

Ай, тонгги шудринг!

Ой сочини хаёлим ўрди,
Тонг қайғуни, ў, ёмон кўрди!
Қуёш мен — ла суҳбатга кирди,
Тонгги шудринг,
Ай, тонгги шудринг!

БОЛАМГА

1

Деразани очиб қўй, болам,
Субҳидамнинг тоза нафаси.
Барглардан дув тўкилган шабнам
Юлдузларнинг сўнгсиз ҳаваси...

Деразани очиб қўй, болам,
Олисларга қарайин тўйиб.
Мени шундай кутади онам
Бу дунёни бир четга қўйиб...

Деразани очиб қўй, болам,
Бу дунёни бир четга суриб,
Йўлга тушдим, шамоллар хуррам,
Мен онамни келайин кўриб...

Деразани очиб қўй, болам,
Яна тонгда қайтиб келаман.
Соғинчлари бир дунё онам
Соғинчини айтиб келаман...

Деразани очиб қўй, болам...

2

Айланади замини замон,
Айланади давр ила даврон.
Айланади умид ва армон,
Айланмасин тик бошинг, болам.
Денгизлардан кўчади булут,
Чўққиларни кучади булут.
Хаёлингдан учади булут,
Тўкилмасин кўз ёшинг, болам.

Бу тоғларнинг оқ қори баланд,
Оқ қоридан викори баланд.
Чашмаларнинг ишқ тори баланд,
Узилмасин дил торинг, болам.

Бу дарахтлар илдизи чуқур,
Бу япроқлар яшил ва масрур.
Вақт шамол эсса — да ёвқур,
Йиғламасин баҳоринг, болам.

Яхшиси бор, ёмони ҳам бор,
Шайтони бор, раҳмони ҳам бор,
Тикони бор, райҳони ҳам бор
Дунёда гул бўлиб қол, болам.

Бағритошлар учрар йўлингда,
Аччиқ ёшлар учрар йўлингда.
Сабру бардош учрар йўлингда
Оқ тонгларга йўлинг сол, болам.

Кунлар рангин, тунлари ойдин,
Юлдуз кечиб ўтодур сойдин.
Кўнглингга соз созлагин найдин,
Ватанингни куйлаб ўт, болам.

Шунда баҳри очилар боғлар,
Ой юзидан ювилар доғлар.
Қайтиб келмас бу ёшлик чоғлар
Бўйларидан бўйлаб ўт, болам.

Шу тупроғнинг гарди—менинг ҳам,
Шу тупрокнинг дарди—менинг ҳам
Бўлганидай бўлса сенинг ҳам,
Кўнглим тўлгай мени ҳам, болам.

Йўлларингда бор меҳри ийиб,
Бошинг узра қуёшни қўйиб,
Ватанинг ҳам менингдек суйиб,
Болам десин сени ҳам, болам!

Еламан, мен билан йўллар елади,
Йўлимда очилган гуллар елади.
Қўлида шу гуллар йиллар елади,
Қуёшга етаман, қуёшга бир кун!

Учаман, мен билан ҳаво учади,
Шу ҳаво бағрида наво учади.
Кўнгли ишқ қўйида адо учади,
Қуёшга етаман, қуёшга бир кун!

Келаман, бошлари осмон тоғларим,
Кўйлаги қирмизи дoston боғларим,
Мен билан келади бола чоғларим,
Қуёшга етаман, қуёшга бир кун!

Ичаман булоқлар сувини тотли,
Ирмоқлари ўйноқ дарёлар отли.
Сунбул сочли еллар сархуш, қанотли,

Қуёшга етаман, қуёшга бир кун!

Билдим — ғанимларим ғамларим экан,
Кўз ёшимнинг тахир таъмлари экан.
Келаётган азиз дамларим экан,
Қуёшга етаман, қуёшга бир кун!

Оқди оёғимнинг остидан умр,
Оқди юрагимнинг тубидан сурур.
Боқдим, кўзларимда нурланди ғурур,
Қуёшга етаман, қуёшга бир кун!

Икки дунё ишқи найда дедилар,
Ватансиз сенга бахт қайда дедилар!
Улар ҳам менингдек шоир эдилар —
Қуёшга етаман, қуёшга бир кун!

Яғонам, қуёшим — ўзингсан, юртим,
Изинг бўлай деган сўзимсан, юртим.
Сен — менинг онамсан, қизингман, юртим,
Қуёшга етаман сен билан ҳар кун!

Фирок даштларида саргардон шамол
Дарё ёмғирларни бошлаб келади.
Кипригида шабнам уйғонган хаёл
Йўлида ғамларни ташлаб келади.

Шохларида булбул сайраган гулнинг
Ишқи осмонларга бориб туташи.
Қуёшга элтувчи энг узун йўлнинг
Куйлари умримни кечди — дил тошди!

Тонгга қадар куйлаб ўтди ой
Ишқнинг узун, ғамгин қиссасин.
Уни тинглаб тўлқинланди сой,
Ва сочилди шамол ғуссаси...
Дарахтлар жим тебранди, барглар
Лабларидан тўкилди шабнам.
Шафақлар чўғ, қуёш нур чархлар,
Ишқ эдими киприкдаги нам...

Дарё оқар, кўксимдаги дарё оқади,
Тўлқин — тўлқин елканлари хур силкинади.
Қирғоқдаги тошларга шу шамол ёқади,
Шамолларда ҳаводаги нур эланади.

Кунлар оқар, гул овозли кунлар оқади,
Товушлари, қадамлари — тўрт фасл ранги.
Қуш тилидан учаётган унлар оқади,
Юрагимнинг туб — тубига етар жаранги.

Ойдин кеча. Кенгаяди кўксимда кенглик,
Ойнинг илиқ тортиб борар шуълаларида.
Соғинчларга илинаман, намланар киприк
Қиёси йўқ онажоним аллаларида...

Шўх юлдузлар шивирига тўлади осмон,
Шабнамлар жим сочиб ўтди майсага атрин.
Тонгга қадар бўзлаб учган турналар ҳамон
Қанотидан тўкаётир жонимни, сабрим!...

КЎНГИМ ВАТАНИ

Кўнглимда қуш сайрар, тонг яқин,

Кўнглимда тонг яйрар, вақт – оқин.

Кўнглим — дарё оқди тиниқлаб,
Кўнглим — юлдуз боқди ёниқлаб...

Кўнглимда ой нури новвотли,
Кўнглимда ишқ сири баётли.

Кўнглим — тиниқ булоқ — кўзимдир,
Кўнглим — яшил япроқ — сўзимдир.

Кўнглим – чашма, тиниш билмайди,
Кўнглим — дарахт, синиш билмайди.

Кўнглимда — ёз олис тикилди,
Кўнглимда — куз, хазон тўкилди...

Кўнглим қиши товланди бошда,
Кўнглим — кумри кўзу қошимда...

Кўнглимдаги кўклам айтади –
Кўнглимдаги дамлар қайтади.

Кўнглимга йўл солди шамоллар,
Кўнглим кадар ўсди хаёллар!

Кўнглимда нур чўққиси баланд,
Кўнглимдаги Ватан – Самарқанд.

Кўнглим ҳаволари — бардошларимни
Кўтариб осмоннинг тубига етдим.
Баргларда товланган кўз ёшларимни
Шамол сочларига сочиб юбордим.

Кучоғига босиб севинчларимни
Райҳон ҳидларига ўзимни урдим.
Туғилган уйимнинг соғинчларини
Гуллаётган бир туп олмада кўрдим...

Шеър тингласа шоир шоирдан,
Борлиқ бирдан жимиб қолади.
Майсалар бош кўтариб ердан,
Бахт сеники бўлиб қолади.

Шеър тингласа шоир шоирдан,
Алланечук бўлиб кетасан.
Соч тарайди шамоллар қирда,
Қўл узатсанг, кўкка етасан.

Шеър тингласа, шоир шоирдан,
Кўксингда тоғ тилга киради.
Елдан учқур қанот умрда,
Юракда боғ гулга киради.

Шеър тингласа шоир шоирдан...

Оқшом чўка бошлар она қишлоққа,
Шаббода яйрайди шўх, ўйинқароқ.
Нафаслари илик, юмшоқ тупроққа
Ўйила бошлайди уфқдан титроқ...

Юрак тўлиқади бедор қуш бўлиб
Ўзинг умри қисқа салқин тунлари.
Булбул навосида оқади тўлиб

Ёзнинг умри узун оқин кунлари.

Қаршилайсан тонгнинг ёруғ юлдузин,
Тўлаётган ойнинг нурлари сим — сим.
Юлдузлар видоси туюлмас маҳзун,
Куёш шудрингларни ичади лим — лим...

Ям — яшил япроқлар, адл тераклар,
Сени кутган йўлга хушнуд боқасан.
Сени ҳам янги кун сози дараклар,
Одамлар тўлкини билан оқасан.

Одамлар — қондошим, замондошларим,
Меҳрида меҳрим бор, кучида кучим.
Одамлар — жондошим, кўзу қошларим,
Сиз билан замини осмонни кучдим.

Булутсиз самога тикилдим тўймай,
Уфққа туташган далаларимда.
Ким яшай олади юртимни суймай
Момоларим айтган аллаларида!

Ким яшай олади дарёларингда
Дарё бўлиб жўшмай, юраги сузмай!
Ким яшай олади дунёларингда
Дунёга айланмай, дунёни кезмай!...

Ёмғирларинг жонбахш, шамоллар хуррам,
Шовуллаб буғдойзор. Ризқи бут элим,
Сен — ла ўтган ҳар бир дамларим — байрам,
Болангман, йўлимдир — юртимнинг йўли.

Сўздан ҳам қадимроқ ер юзи бўйлаб
Топмадим сен каби умри чаманим.
Ҳар тонг уйғонаман мен сени куйлаб,

Тупроғингда тупрок бўлай, Ватаним!

ЎЙЛАР

1

Осмон бунчалар сўлим —
Эсга келмайди ўлим!
Туйғу, туйғуларингда.

Бу йўл — бунчалар олис.
Яқин кўринар олис —
Орзу, орзуларингда.

Олам бунчалар дилбар,
Жон қадар, юрак қадар
Жой йўқ қайғуларингда.

2

Ҳаво бунчалар тиник,
Қўйилади тонг ёниқ
Кўзинг денгизларига.

Осмон бунчалар кўм — кўк,
Гўёки охири йўқ
Ўхшайди сўзларингда...

Ҳаёт ҳамиша ғолиб,
Ки, этма ўзни мағлуб!
Гул ўстир изларингда...

Давраларда шеър ўқинг деб қолишади,
Кўнглимдаги тўлқин — тўлқин дарё билан,
Кўзларимда қуёш кулган само билан

Мени минг бир завқли кўйга солишади...

Давраларда шеър ўқинг деб қолишади,
Дарахтларга тикиламан — солланади,
Кушлар учар, қанотлари товланади,
Мени ўйдан олиб, ўйга солишади...

Давраларда шеър ўқинг деб қолишади,
Она ҳақда, ишқ ҳақида, гул ҳақида.
Кўк ила ер орасида — йўл ҳақида
Сўзлай — сўзлай менинг дардим олишади..

Давраларда шеър ўқинг деб қолишади,
Кетгим келмас бу меҳрнинг кучоғидан,
Яшаб ўтсам шеър ишқининг ардоғида
Майли, ёмғир, майли, шамол олишади...

Давраларда шеър ўқинг деб қолишади,
Тинглай — тинглай сел бўлади, ел бўлади,
Дилим, билсанг, шулар сенга — эл бўлади,
Хар бир сўзи сўзингга ўт солишади...

Давраларда шеър ўқинг деб қолишади...

Дарёга гул ташладим,
Окиб кетди хаёлдай.
Уфққа кўз ташладим
Бахтни кутган аёлдай.
Дарёга гул ташладим...

Дарёга гул ташладим,
Тўлқинлари мавжли.
Олисга йўл бошладим,

Қўшиқларим авжли.
Дарёга гул ташладим...

Дарёга гул ташладим,
Ой билан, юлдуз билан
Гулдай суза бошладим,
Шамол эдими елкан?
Дарёга гул ташладим...

Дарёга гул ташладим,
Оқиб кетдим ўзим ҳам...
Қирғоққа кўл ташладим,
Тонгга қолди бир қадам.
Дарёга гул ташладим...

Дарёга гул ташладим,
Рух оташ, жоним оташ.
Майсалар кўз ёшлади —
Ичиб юборди қуёш!
Дарёга гул ташладим...

ТУРКУМ ШЕЪРЛАР

ВАТАН

Сонетлар

1

Ҳаволар ифорли гулдан ҳам, эй,дил,
Қуёшли юртдаги йўлдан ҳам,эй,дил,
Навоий назм битган тилдан ҳам,эй,дил,
Бормикан азизу мукаррам,эй,дил!

Қуёш нурларини кипригим илди,

Юлдузлар ёшурун, ой ҳам ёшурун.
Бутун ер юзига тонг кириб келди,
Шундай туғиламан мен ҳам ҳар бир кун.

Бу дунё мукаммал яралмиш азал,
Анингдек куй, ғазал яралмиш азал,
Алардек дил гўзал яралмиш азал.

Кезсанг ҳам топилмас хоҳ уч, пиёда,
Сен ҳам бор, мен ҳам бор бу чин дунёда
Бахт борми Ватандин улуғ, зиёда!...

2

Кетиб бораяпман кўнглим йўлидан,
Бу йўл ўхшамайди ҳеч кимниқига.
Бу йўлда сўз битдим элим тилида,
Бу йўл туташади элимниқига.

Ўлсам ҳам сеники бўламан, элим,
Сўзласам ҳам сендан сўйлайман, юртим.
Мен ҳам сенинг каби онаман, дилим
Куйласа, сени деб куйлайман, юртим.

Онанинг бағридан кенгрок бағир йўқ,
Куёш таъзимдадур она меҳрига —
Оналикдан ўтар бардош, сабр йўқ.

Онаман — қиёси йўқ бахтимдур бул,
Яшасам сени деб яшайман, болам.
Ватаним, онамга хизматимдир — шул.

3

Мукаммаллик надир? Сенмисан, осмон,
Унда нечун доим кўкка сиғиндинг?
Мукаммаллик сенми, эй, тубсиз уммон,

Унда нечун доим кўкни соғиндинг...

Мукаммаллик сенми, эй инсоният,
Нечун йўқотасан, нечун излайсан?
Мукаммаллик сенми, она табиат,
Нечун ёнасану, нечун бўзлайсан?

Фалакдай, уммондай, ердай ардоқли
Мукаммаллик надир? Излама, юрак.
Жонга — жон, танга — тан, умрга тиргак.
Ҳар битта гиёҳи дардга яроқли
Дунёда мукаммал ўзингсан, Ватан,
Мен ҳам дарахтингман қўлларинг эккан.

4

Онамни соғиндим — тонгларга қайтдим,
Барглардаги тоза шудринглар билан.
Онажон, бу сўзни бир умр айтдим —
Ки, фақат онамга ўхшайсан, Ватан!

Борлиқ уйғонмоқда, деразам очдим,
Куёш кўтарилиб келар уфқдан.
Олтин нурларини йўлларга сочди,
Жону таним яйраб кетди қўшиқдан.

Кел, менинг қаноти учқур сахарим,
Онам кўзларига тўйиб боқайин.
Баҳор, қўлларимдан ушла, баҳорим.

Бўлмасанг, келмасдим мен ҳам оламга,
Дарёлар, ленгизлар билан оқайин,
Ки, фақат онамга ўхшайсан, Ватан!

5

Варақлайман олис йўлларни кечиб,

Ватан, тарихингнинг китобларини.
Тунларни сипқориб, тунларни кучиб,
Тинглайман умримнинг хитобларини.

Сенсан — онажоним кўзида қалққан
Шабнамдан — да тиниқ биллур нафасим.
Сенсан — отажоним юзида балққан
Меҳнаткаш қуёшим нурлари сим — сим.
Сенсан — юрагимда яшнаган далам,
Сенсан — аждодлардан мерос шу тупрок
Тилидан тушмаган барҳаёт алла!

Юлдузлар — тарихинг, тарихинг — шу ой,
Ҳар бир тонг тарихинг битилур порлоқ,
Сенсан — ер юзида беназир чирой!

ДАРЁ, ОТАМ!...

Отам хотирасига бағишлайман.

1

Дарё оқар жўшқин ва шошиб,
Кўз тикканча ирмоқларига.
Ирмоқлари сўқмоқлари ошиб,
Шод отилар кучоқларига.

Тўлиб кучга, тўлиб қудратга
Борлиққа бахш этади у жон.
У тўлиқдир меҳр, шафқатга,
Дарё сизга ўхшар, отажон!

2

Тонг отар қуёшга кўзини тикиб,
Юрак титраётир оҳанглар ютиб.
Яшагим келади, ота, энтикиб,

Сиз босган изларга меҳримни битиб.

Қанча истасам ҳам, қанча кўмсасам,
Болалик иложсиз қолди қайтгали.
Худди шунинг каби, отажонгинам,
Умрим етмас барча сўзим айтгали...

Дегайман мен сизни умримдан азиз,
Ва орзумдан улўғ яшайсиз дилда.
Бахтлиман, Сиз менга хушнуд боққан кез
Гар тупроқ бўлсам Сиз босган йўлда.

3

Қуёшга термулди, ўйчан нигоҳлар
Нурлар титроғига қовушиб кетди.
Ёмғир ҳидларига тўлиқ бу чоғлар
Отам хотираси ёришиб кетди.

Бу—умр севинчи, дил шукронаси
Отам юрагига қуй каби чўкди.
Бу куйнинг рангига хос тантанасини
Осмоннинг бахтиёр юлдузи ичди.

Тикилгани сайин кенгайди Ватан,
Нигоҳида — нурли ўйлар ўлкаси.
Уларда бор тинчлик аталмиш гулхан,
Туйғулар—умрнинг метин нафаси.

Отам кўзларида пахтадай маъсум
Тонглар армон билмай эриб кетади.
Еру кўк умрига бирдайин азим
Баҳор рангидаги бахтни тутати.

4

Сочлари оқариб кетди отамнинг,

Кўзларида—тубсиз оғир дард изи.
Чеки йўқ дунёда шодлик ва ғамнинг,
Ажинлар—йилларнинг бешафқат сўзи.

Онгим, фикрларим дарахтга монанд
Ерга илдиз отди, чўзди кўкка бўй.
Олис нуқта каби чорлар хаёлан
Болалигим, ота, энг қадрдон куй!...

Ҳаяжон, оғриқдан кўзга нам илди,
Йўлимни изладим она заминдан.
Ҳаёт сочдай нозик, чайир кўринди
Сочимга оқ туша бошлаган кундан...

Отажон, ҳар бир кун—биз туғилган кун,
Тонгда куёшнинг соф нурлари билан.
Йўлларимиз аро юлдуз ила тун,
Беором шамоллар, ёмғирлар билан.

Қанчалик кенгайиб ойдинлашса йўл,
Шунчалик тўларкан ҳаётингга сир.
Ота—менга азим тоғдай таянч йўл,
Ота—эзгуликка ундаётган нур.

5

Болам, бу боғ отамдан қолган,
Ҳар бир қаричида унинг иси бор.
Бу ҳовли кўнглимга осмонни солган,
Олис болаликнинг чакмоқ изи бор.

Болам, отам камтар, меҳрибон эди,
Сўзлари меҳрли, қалби беғубор.
Меҳнатдан ўлмаган зўр инсон эди,
Боғи тўла олма, узум ва анор.

Болам, отам энди қайтиб келмайди,
Қайтмайди болалик, ёшлик навоси.
Армонсиз одамнинг ўзи бўлмайди,
Мени қўлласа, бас, отам дуоси!...

ОНАМНИ ЁДЛАБ...

1

Мунгли қабр. Мунгли қабр.
Ёмғир тинай демайди.
Кипригимда синар сабр,
Кўз ёш синай демайди.

Йиғлаб келдим, менинг билан
Қўшилиб кўк йиғлади.
Отам экиб кетган баланд
Дарахтлар тик йиғлади.

Йиғлаб келдим, келсам ҳолим
Билмадингиз, онажон!...
Юрак бағрим тилим — тилим,
Келмадингиз, онажон!...

2

Бу дунёнинг ғамлари озор,
Бу дунёнинг ғамлари бозор,
Бу дунёнинг ғамлари дотор,
Бу дунёнинг ғамлари дийдор.
Қай бирига бўлинай, она,
Бошим узра тўлин ой, она...

Ёлғизликнинг сояларида,
Хаёлотнинг қояларида,
Учди олис дамларим менинг,

Олиб кетди ғамларим менинг.
Қай бирига бўлинай, она,
Бошим узра тўлин ой, она...

Дарахтларда – умр дафтари,
Ариқларда оқар ўтинчим.
Кўз олдимдан кетмайсиз нари,
Онажоним, қайтмас севинчим!...
Бу мангулик фироғи оғир,
Қабрингизга жим очдим бағир...

Қошингизда гуллаб турибди
Кўнглимдаги сабр дарахти.
Кипригимга юлдуз терибди
Соғинчларим, қайтмас бахтим!...
Қай бирига бўлинай, она,
Бошим узра тўлин ой, она...

Кўзларимнинг қувончи баҳор,
Сочларимнинг тўлқини бедор
Шамол кутиб турибди йўлда,
Олармикан ғамни кўнглимдан...
Соғинчларга уриндим яна,
Ой нурида кўринди онам!...

3

Тунлар хаёлимни қувиб етолмай,
қулаётиб,
аччиқ ух тортган шамол
канотида дилни тиғлаганмисиз...

Онангиз қабрини тонгда зиёрат
қилаётиб,
намхуш майсани силаб,
дарахтларга қараб йиғлаганмисиз!...

4

Хаёлимни қайтиб бер, осмон,
Қайтариб бер болалигимни...
Мен йиғлаб чопайин онам ортидан
Йўқотиб қўйдим деб жамалагимни,
Хаёлимни қайтиб бер, осмон!...

Оёқяланг, бошыланг елдай
Эркаланиб гулбахорларда
Тоғиб олай жамалагимни
Шудринг ювган майсазорларда.
Оёқяланг, бошыланг елдай...

Шунда онам ёнимга келиб,
Силаб қўйсин азиз бошимни.
Артиб қўйсин киприкларимдан
Оқаётган тиниқ ёшимни,
Силаб қўйсин азиз бошимни...

Ой чикқунча сўйласин онам
Қайтариб бер эртакларимни.
Соғинчларим тўкилаётган
Шамолларнинг эртакларини,
Қайтариб бер эртакларимни...

Кўз ўнгимда толлар учидан
Учиб кетди бир гала қушлар.
Айирмоқчи бўлиб ҳушимдан
Алдамаса эди бу тушлар –
Учиб кетди бир гала қушлар...

ОСМОН РАНГЛАРИ

1

Осмон ер юзига сув сеплаб чиқди,
Ҳовлига, гулзорга, боғлар, кўчага.
Тоғу тош, қир — адир, сахро, далага
Тонгни кутаётган олис кечада.

Осмон ер юзига сув сеплаб чиқди,
Хушбўйланди тупроқ, юмшади ҳаво.
Сойларда жаранглаб кетди томчилар,
Баргларга ранг берди ям — яшил наво.

Осмон ер юзига сув сеплаб чиқди,
Шамол этагидан тўкилди хаёл.
Қарасам, ўхшашиб кетамиз жуда,
Осмон—қўли ишдан бўшамас аёл.

2

Осмон чақиради, қуш каби аёл
Кўзини юммайди, чарх урар хаёл.
Қувонч ҳам, алам ҳам келмайди малол,
Соат милларига урилар савол.
Онам тушларида кўради мени,
Чунки тушларимга киради онам...

Соғинч чақиради, маъюс тикилиб,
Юлдузлар шуъласи кетди тўкилиб.
Билдимки, баҳорлар ёнимдан ўтди,
Билдимки, минг азоб жонимдан ўтди.
Онам тушларида кўради мени,
Чунки тушларимга киради онам...

Шамол чақиради, изидан дулдул
Булутлар кемаси сузади енгил.
Кўрдимки, япроқлар йўлимни кутди,
Кўрдимки, дилбар қуз қўлимдан тутди.

Онам тушларида кўради мени,
Чунки тушларимга киради онам...

Ёмғир чақиради, тупроқ ошиғи
Осмон куйлаётир ҳаёт қўшиғин.
Ёмғир сувларида оқиб кетаман,
Мен тонгни шу ёмғир билан кутаман.
Онам тушларида кўради мени,
Чунки тушларимга киради онам...

Йўллар чақиради, адоғи йўқдай,
Юрагимдан ўзга ардоғи йўқдай.
Онамнинг олдида қолгим келади,
Дардларимни тўкиб солгим келади.
Онам тушларида кўради мени,
Чунки тушларимга киради онам...

Орзу чақиради, баланд тоғлардан
куёш кўтарилиб келган чоғларда
Райҳон исли боғни қушлар уйғотди,
Мени тонготарда тушлар уйғотди.
Онам тушларида кўради мени,
Чунки тушларимга киради онам...

3
Осмон бўзарди
Яқинлашиб келгани сари.
Уфқ қизарди,
Оловланди терак учлари.
Тиниққан борлиқ.
Шабнамга айланди юлдуз видоси.
Сени кутган ишқ—
Майинлашиб борар тонгнинг навоси.

4

Осмонда ой қизарди
Сим — сим нур...
Зулматни маҳв этар,
Шуъласи дунёни ёритар.
Сойларга тушади
Оймомо.
Сувларда жўшади
Оймомо.
Сувлар ҳам, тошлар ҳам
Ёнади бедор.
Оймомо кўксида
Ишқ ҳам, армон ҳам...
Сойларга чўмилиб чикса ҳам,
Сирларга кўмилиб чикса ҳам,
Оймомо ҳеч кимга айтмайди,
Айтмас—
Ҳеч қачон қуёшга етмайди,
Етмас...

5

Тўлқинланар кўнгил боғлари,
Шовуллайди шамол эртаги.
Мафтункордир соғинч чоғлари,
Кўкка туташ уфқ этаги.

Вақт хаёлдан тез учиб ўтди,
Оқ сочларни тортди билдирмай.
Умрим ёзи хайрлашиб кетди,
Яшаб бўлмас ғамни ўлдирмай!...

Оловларда куймади армон,
Тошқин бўлиб оқиб кетмади?
Юлдузларга бой эди осмон,
Айт, қайсига кўлинг етмади?

Осмон билан яшайсан энди...
Умиди бор юрак ўлмайди.
Йўллар уйғок, олов кўринди,
Умр ишқсиз нурга тўлмайди.

ТАРЖИМАЛАР

АЛЕКСАНДР БЛОК (1880 — 1921)

Улуғ рус шоири Александр Блок ўзининг қисқа умрида бошидан Россиянинг муҳим воқеаларини кечирди ва бу унинг ўтли шеърлятида ўз аксини топди. Шоирнинг ота — онаси эрта ажрашиб кетишган бўлишса — да, Блок ҳамиша отасининг «қони»ни сезиб яшади. Шоирнинг онаси Александра Андреевна Бекетова ажойиб адиба эди. Онаси билан ўртасидаги руҳий ва маънавий яқинлик, меҳр — муҳаббат болалигидан то умрининг охиригача юрагидан ўчмади. У Бекетовлар оиласида ўсди. Бу уйнинг энг яқин дўстлари, меҳмонлари — Гоголь, Некрасов, Тургенев, Салтиков — Шедрин, Достоевский кабилар бўлиб, Бекетовлар оиласи том маънода илм, адабиёт ва санъат билан яшашарди. Ёш Блок болалиқдан то умрининг охиригача ёзув столидан айрилмади. Шоирнинг бобоси — Андрей Николаевич Бекетов Петербург университети ректори, машхур ботаник олим ёз мавсумида гербарийлар йиғиш билан машғул бўлар, бу ишда кичик Блок бажонидил, ғурур хисси билан ёрдамлашарди.

Блок ҳаётида Россиянинг шимолий пойтахти Петербургдаги уйлари ва Москвадан унчалик узокда бўлмаган Шахматова қишлоғи муҳим ўрин тутди. Ёш Блок ҳамиша қиш кунларини Петербургда, ёзни Шахматовада ўтказар, унинг энг гўзал асарлари, шеърлари осойишта Шахматова қишлоғида дунёга келарди. Классик адабиёт руҳида тарбияланган Александр Блокда «янги адабиёт» таъсири кучли кечади. У бутунлай янги, қудратли сўз санъаткорига айланади.

Блок ҳаёти унинг нозик юрагини муҳаббат ва садоқат туйғулари билан тўлдирган севгилиси, кейинчалик бир умрлик рафиқасига айланган Любовь Дмитриевна Менделеева — улуғ кимёгар олим Дмитрий Менделеевнинг қизи номи билан чамбарчас боғлиқ. Улар бир — бирларини севиб, ардоқлаб, тушуниб, қўллаб — — қувватлаб яшадилар.

Блок қолдирган улкан адабий мерос теранлиги билан

умумбашарий аҳамият касб этади.

Черковнинг хорида қўшиқ айтди қиз
Ўзга юртда жондан тўйганлар ҳақда.
Кемаларни қайтиб бермаган денгиз,
Севинчни унутиб қўйганлар ҳақда.

Овози гумбазлар узра сайр этди,
Нурда товлантлар елкасин малак.
Ҳар ким қоронғуда кўрди, эшитди
Қандай куйлаганин нурда оқ қўйлак.

Барчага туюлди — шодлик бўлажак,
Жойидан қўзғалар ул кемалар ҳам.
Ёруғ ҳаёт ила бахтга тўлажак
Бегона элларда ҳориган одам.
Ширин эди овоз, нафис эди нур,
Фақат йироқларда сирли уфқ бор.
Ҳақнинг эшигида гўдак йиғлайдур —
Ҳеч ким қайтиб келмас деган қўшиқ бор.

ЁЛҒИЗЛИК

Шамол. Музлаб боради дарё,
Дарё бўйлаб увлайди шамол.
Баҳор яқин, тошлардан садо
Сизиб келар бамисли хаёл.

Тош ёнида ўй суради у —
Юрагида аччиқ изтироб.
Қачонлардир бургутсимон бу
Нигоҳларда бугун кул — сароб.
Қалқиб кетди кеч тушар чоғи

Кўз ўнгида жонланди ўтмиш.
Унут бўлмас ғамнинг қирғоғин
Бесас соя, шарпалар тутмиш.

Мутлоқ ёлғиз, у мутлоқ ғариб,
Уни олам унутган гўё.
Қариб борар, боради қариб,
Ҳасрат адо қилади, адо...

Кўринади туби йўқ зулмат,
Иблис ёвлар қилишмас шафқат.
Қайда умид, қайда ҳарорат,
Қайда дўстлар, қайда муҳаббат?!

Наҳот ташлаб кетди бариси,
Наҳот қисмат эди бу қайғу?
Наҳот қалбда армон нафаси
Ва тонгларни кутмоқ беуйку?
Қайга оқди орзулар? Ненинг
Қаршисида ўзни йўқотди?
Эслар экан югурик умрин
Ўтмиш ўйлар уни уйғотди...

Ширин эди бу дам ҳорғинлик,
Енгил қувонч кезар руҳида.
Хуш ёқарди дилга сокинлик,
~ам сезинмас шамол уҳида.

На хушомад, на шуҳрат даркор,
Унутгиси келади ишқни.
Хотиралар ҳамиша бедор
Булутлардай қучади уфқни.

Тўлди минор бағрига садо,
Гўзал ва кенг шаҳар йўллари.

Оқди кулранг ва олис само
Остидаги ўтли йиллари...

Сизиб чиқар тошлардан садо,
Яна дилни чулғайди хаёл.
Шамол.Музлаб боради дарё,
Баҳор чоғи увлайди шамол...

Шўрлик, хушомадгўй бадбахтлар...
Лири

Деразанинг ортида ёвқур,
Телбаланиб бўкирар бўрон.
Булутларни ҳайдайди ёмғир,
Шамол тинмас тилсиз, беомон.

Даҳшатли тун! Бундайин тунда
Ачинаман юраксизларга.
Надоматлар айтаман чиндан
Балчиқда ҳам кераксизларга.

Жафокашнинг толеси — зулмат,
Ё ёмғир — ла олишмоқ. Ё, раб!
Деразанинг ортида фақат
Бўкиради шамоллар инграб!

Еламиз, еламиз, хур гўдақларим,
Азиз юрт сари!
Табиат куйлайди, соф юракларим,
Бизники бари!

Кенгликда — кўз илғаб бўлмас фалаклар,
Тугун ва чанглик!
Еламиз, табиат хур гўдаклари,
Дала ва кенглик!

Елишар, елишар... ~арамдан ошиб,
Чор — атроф — дала.
Бепоен уфқни бағрига босиб,
Ер титрар палла.

Елишар қошига куёшнинг, майнинг.
Озод паллалар
Иссиқ кучоғига босмоқда замин
Ўз болаларин...

Меҳрибон она ер чақалоқларин
Эркалаб кучди.
Баҳорий уфқда кўнғироқларнинг
Куйлари учди...

Уларни имлайди қоронғу тунлар,
Энг совуқ тунлар.
Уларга кўринар тезоқар кунлар,
Саноксиз кунлар...

О, одамзод насли, сенга алвидо!
Туманда денгизлар сузар паришон.
Қизил денгиз ичра энг совуқ хаво,
Туманни тарк этдим. Салом, янги тонг!

Халқлар, яна халқлар кўзига боқсам,
Гоҳо кўринмайди на ўт, шон, бироқ
Шу музни юракда эритиб оксам,

Қуёшнинг нурида тонг отса оппоқ!

Дераза ортида кезинмас шамол,
Ичкарида эса шамларим ўчди.
Кимдир кириб келди бесас, бемаҳал
Менга яқинлашди, елкамдан кучди.

Қайрилиб қарадим. Фақат осмонга
Шундай тикиламан руҳимда титроқ.
Бурилиб боқадим у мен томонга,
Олисан кўринар вазмин ва қувноқ.

На рўё, на туман эди у дилбар,
Нени англамадим, ё англаб етдим.
У ёнимга келди атай бу сафар —
Ўшал сирларимиз шивирлаб кетди...

Ойпараст мисоли хаёллар сурсам:
Она тупроқ ўлим билмаса, дейман.
Лоқайд, риекорлар инсофга кирса,
Қурбимиз етмас иш бўлмаса, дейман.

Гарчанг оғир тушлар бўғар умрни,
Гарчанд димиқтирар бу туш беомон.
Эҳтимол, қайсидир шўх йигит сирни
Очади — мен ҳақда сўйлайди оқ тонг.

Агар ғамғин тортса унинг кўзлари,
Қудратли юраги ғуссага ботса,
Қуноқдан ўтинг! Не тонг, сўзлари

Дилларда эзгулик ва нур уйғотса!

НОМАЪЛУМ ҚИЗ

Димиққан шом. Майхона узра
Ёввойироқ ҳаво кезинар.
Сархуш оққан товушларда ҳам
Баҳор ўйи, ўти сезинар.

Олисларда — дала ҳовлининг
Тўзонларга тўлар кўчаси.
Иссиқ ҳиди келади ноннинг,
Гўдак йиғлар унда кечаси.

Ҳарамларнинг ортида ҳар кеч
Санкий бошлар масхарабозлар.
Хонимлар — ла харобазорда
Сайр этишар, ҳатто соз созлар.

Сузар музли ҳалқалар кўлда,
Аёл додлар, ҳеч кимнинг иши
Йўқдай! Кўкда беҳис, бепарво
Эврилади ойнинг гардиши.

Кўринади ҳар шом ёлғиз дўст
Кўлимдаги жом ичра фақат.
Сирли, аччиқ таъмли нафасдан
Менинг каби чайқалар карахт.

Ёнимдаги кўшни столда
Мудроқ малай қаққайиб турар.
Қуён кўзли майхўр аёллар
Гуноҳини ёлғиз Ҳақ билар.
Ҳар оқшомда айнан бир пайтда

(Ё тушимга кирармикан бу?)
Деразадан сирғалар туман,
Шоҳиларга ўралганча У —

Майхурларни оралаб ўтар,
Ҳар вақт ёлғиз, ҳар вақт оҳиста.
Туман, атир ҳиди уринар,
Деразанинг ёнига аста

Ўлтиради. Шоҳи кўйлақлар
Товланади боққаним сари.
Тилло узук, тилло балдоқлар,
Занжирлайди мени ул пари...

Занжирлайди мени тобора,
Юзидаги қайғу ортидан
Кўринади — бекиёс кенглик,
Ажиб қирғоқ унинг ортида...

Очилмаган сирлар очилди,
Қўлларимда — ненинг оташи?
Юрагимга санчилди ёмон
Ўткир майнинг ҳасратли ёши.

Учаётган парлар сингари
Хаёлларим сархуш ва уйғоқ.
Тубсиз, мовий кўзларнинг юрти —
Олисларда шовуллар қирғоқ.

Юракдаги сирларим билан
Шароб ичра тўкиламан жим.
О, сархушлик, сархушлик, ҳақсан!
Гуноҳимни билар худойим...

Николай РУБЦОВ

Николай Рубцов — лирик шоир. У рус шеърятига тиник овози билан жўшиб кирди. Шоир шеърларидаги таъсирчанлик кучи, рангинлик ва қалбининг нозик туйғулари бугунги кун ўқувчисини ҳам ўзига тортади.

Унинг ижодида Ватанга муҳаббат кучли ва етакчилик қилади. Бетакрор ишқ изтироблари ва қувончлари, болалик ва ёшлик хотиралари, рус табиатининг улуғворлиги, ҳаётга бўлган улкан муҳаббат билан йўғрилган шеърлар шоир босиб ўтган умр йўлларининг ифодасидир.

Жўнагайман мен бу кишлокдан...
қолар музга айланиб дарё.
Ғижирлайди эшик тун билан,
Ҳовлиларда балчиқлар пайдо.

Жилмаймасдан ухлайди онам...
Унутилган бу кулранг ўлка.
Ҳиёнатим тўларсан оқшом
Беланчакнинг қошида, эркам...

Ботқоқликлар, тўнкалар тилсиз
Тўйғазгандай кафтда оқ қушни,
Меваси — ла ўрмоннинг у кез
Мени боқдингйўкотдинг ҳушни?!...

Сарой бўйлаб шамол шовқини,
Эшит, қизча тушда жилмайди?
Фаришталар ўйнатар уни
Қизча ерга қайтиб келмайди.

Андух чекма! қайноқ қирғоқда

Кемаларни баҳорда кутма!
Кел, ичайлик видоли чоғда,
Маъюсгина меҳрим унутма.

Бир қирғоқда кутамиз нени,
Бизлартурфа кушлар, ишонгин,
қайтаролмас ҳеч нарса мени,
Балким қайтиб келарман бир кун...

Барча бир лаҳзада тушуниб етган
Сўзларни термоқлик эмас ақидам.
Коля Беляковни унутолмайман.
Ва унинг ажойиб сози ҳақида.

Зарбалари кучли, шафқатсиз ҳаёт.
Севаман, ногоҳон эшитсам узоқ,
Гитара куйларимовийранг хайрат,
Маънодор, жарангдор ҳар оҳанг, титрок.

қора дуб остида ўзимга — ўзим,
Дердим бу ғамларнинг бордир охири.
кўполлик қилмайман, қизлар, чин сўзим!
Ва... майхўр бўлмайман отам сингари...

Орзу... Орзу... Буткул ўзгадир ҳаёт,
Гўё майхонасиз яшаб бўлмайди.
«Бу не?» — сўрсам, Коля берар маслаҳат,
Бошқасидан сира кўнгил тўлмайди.

Бироқ бошқа маҳал топилар албат, —
Сўзларни термоқчи эмасман ҳозир.
Сўзлаб бермоқ учун ажойиб фурсат
Коля Беляков ва созига доир.

НОМАЪЛУМ ОДАМ

Зулматларда, қор қучоғида
Кетар эди оч, уйсиз, ночор.
Кенг ўрмоннинг чет қишлоғида
Бир эшикка етди ҳокисор.
Чорлашмади. Бир бефаросат
Кампир унга сочгандай қаҳрин:
Яқинлашди қора сукунат:
— Дарбадардир, эҳтимол, ўғри...

Кетар эди ғамгин ва мудҳиш,
қорга тўлиб борар қучоғи.
Кутиб олди ҳаёти сўлғин,
Совуқ бокқан дарё қирғоғи.
Сесканди — ю, босилди титроқ,
Ҳушдан кетди тебраниб олдга...
Узилди жон, бесўз йўлдаёқ
Олган каби ўлимни ёдга...

У жон берди. қорлар куйлайди,
Бошланади шов — шувлар сайри.
Эҳ, одамлар, ҳамон ўйлайди:
— Дарбадардир, эҳтимол, ўғри...

ПОЕЗД

Поезд елиб борар ғулдираб, увлаб,
Поезд елиб борар жаранглаб, ғувлаб.
қаршисидан чиқар тўзонли кенглик,
Сарғиш оловларнинг галалари тик.

Поезд елиб борар, бу шижоатким,
Ақл бовар қилмас қудрат бебаҳо.

Буяқин ҳалокат қошидир балким,
Мустаҳкам — мустаҳкам оламлар аро...

Поезд елиб борар, шиддатли туйғу,
қайлардадир чангал, тўқай дунёси.
Яқин ҳалокатнинг боши балким шу,
Номсиз ҳодисотлар, ранглар видоси...

Мана, у, оловранг кўзлари чакнаб,
Учиб кетаётир... Йўл бер, пиёда!
қайсидир саройнинг ёнибекатда
Мени олиб кетди кўтариб девдай!

Тўзонли кенгликда у билан бу дам
Оромни ҳаёлга келтира олмам.
Еламанқайгадир жаранглаб, ғувлаб,
Еламанқайгадир ғулдираб, увлаб.

Еламанқайгадир зўр шиддат билан,
Жумбоқли коинот ҳамон мендай сир.
Балким ҳалокатнинг нақ бошидаман.
Ҳайкираман сўнг бор кимгадир: “Хайр!”

Бас, етар! Йилдан йил жаҳонда куч — ла
Улғайиб бораркан бу тез ҳаракат.
Шунча одамларга тўла поездда
қандай рўй бериши мумкин ҳалокат!

Бўйчан эман. Туби йўқ сувлик,
Соя қоплар атрофни фақат.
Шу қадар тинч, сокин шунчалик,
Изтироб небилмас табиат!

Сукунатга суюмли кучок, —

Ҳовуз бўйи сесканмас шамол.
Ким эшитган бундай қалдирик!
Шилдирамас ҳовлида похол...

Ўрмон куши куйлар аҳенда...
Мен — ку қайтдим, ўтмишим қайтмас.
Неки ўтган бўлса, қай онда
Шундай қолсин. Узайсин бироз

Қалбнинг ғамдан озод лаҳзаси,
Шарпа беун силкинган маҳал
Шу қадар тинч, ҳатто ғам саси
Хаёлга ҳам келмайди малол.

Қалб ачинмай воз кечди недан
Чўмилади сир, малохатга
Ой нурига чулғанган маскан,
Юрак эса тиниқ ҳасратга.

КЕМА БИЛАН ВИДОЛАШДИНГ...

Юзда табассум — ла, кўзда ёш билан
Денгиз қирғоғида ёлғиз сен қолдинг,
Яна довуллар — ла ўйнашар елкан,
Севгим, ҳасратимни ўйинга солди!

Бетиним ташвишнинг ижодиман—мен,
Денгиз куши янглиғ ёргум бўронни.
Шу абадий туғён, нолалар учун
Севиб қолдим қаҳри қаттиқ уммонни.

Севиб қолдим ўзга қутб шаҳрини,
Сафардан қайтаман яна бағрига.
У тота билади совуқ қаҳрини,
У ҳузур тотади азоб қаърида.

Яна унинг қўйни овозга тўла,
Унда ғам билан бахт тўқнаш маҳалда,
Юзда табассум — ла, кўзда ёш ила
Видолашдинг кема билан шамолда...

У ҳалиям гўдақдир, гўдақ,
Тиниқ нигоҳ, майингина сас.
Яшайди унозикдир юрак,
Шўхликларга, ўйинга ҳавас.

— Айланайлик қалин ўрмонда!
— Уйғотайлик булбулларни ҳам!
Менга эса йўлка томонда
Тикилади ёлғиз курсичам.

— Югурайлик далалар томон!
— Кел, боқайлик, бу тонг — ку, ахир!
Истамасдан бўйин эгаман,
Нималардир дейман негадир.

Туйғуларим туғён солганда
Керагидан ортигин билдим.
Бизлар тез — тез ёлғиз қолганда
Мени эзган ёлғизлик бўлди.

Яқинлашди энг сўнгги висол —
Ғамгин боқар қаршимдаги гул.
Эҳ, сўзларим нақадар чигал!
У ўзини йўкотар буткул.

Нима учун кездик ўрмонда?
Булбулларни нечун уйғотдик?
Нима учун йўлка томонда

Ҳамон ёлғиз турар ўриндиқ!...

ХУТА ГАГУА

1935 йилда таваллуд топган нозиктаъб шоирнинг "Сукунат" (1969), "Лаҳза" (1977), "Шаффоф қанот — лар"(1980), "Юлдузлар уяси"(1981), "Ташналик" (1985) каби китоблари уни машхурлик чўкқисига олиб чиқди.

Гуржистон ўз номи, тарихи, адабиёти, маданияти билан халқи, табиатига монанд бетакрор ва қадимий ўлка. Хусусан, шеъриятининг кудратли овози Гуржистон тоғлари каби виқорли, дарёларидай жўшқин, ҳавосидай тиник. Бу ажойиб диёрнинг Шота Руставелидек улуғ шоирлари тутган қаламни эъзозлаб келаётган назм аҳли ичида Хута Гагуанинг ўз ўрни бор. Бу шеърият—туйғулардан туғилган олам. Шоир юрагидаги ўтли кечинмалар, изтироб ва ишқ, Ватан туйғуси ва табиат ҳайратлари—бари — бариси теран лиризм ва чуқур ҳаётий фалсафийлик билан йўғрилган.

ОХУ

Бу бегона шаҳар ва бу зулматдан
Бошқаси хотирга келмади, жоним.
Фақат иккимизга аён ҳасратдан
Ўзгасини кўзга илмадим, жоним.

Ўртаниб йиғладинг. Соялар сархуш
Эрир бир шам каби чехрангни тилиб.
Шундайин йиғлашар охулар беҳуш
Яшил майсаларда қонга бўялиб.

Бу қайдан билибман, бу шаҳар, жоним,
Иккимиз учун ҳам бегоналигин?
Сен ютган азоблар, изтироб қони,
Аччик кўз ёшларнинг девоналигин?

Дедимки: "Азизам, югур! Тонготар
Момоқалдиروق ҳам, чакмоқ ҳам тинчир.

кани, бўл... Кетсанг — чи... "Олдда тоғ қадар
Тўсиқ чиққан каби силжимадинг бир.

Шунда ёмон кўриб кетдим бу шаҳар,
Бу ёмғир, бу шамол, бу кўчаларни.
Бу ҳаво, бу оқшом совуқ... То сахар
Ухламай уйғотдим тунд кечаларни.

Сен елиб борардинг олис — олисга,
Қадрдон водийлар яна кўз очди.
Чакалакзор ичра кўринмай кўзга
Сувларга чўкдингмиўқлардан қочдинг...

Ортингдан қувлашар заранг дарахтлар:
"Қаранг, оху, оху! Уни ушла, тут!"
Мен эса борардим юракда қадар,
Бу ёт кўчаларда бу дунё унут.

Кўприк остидаги дарё тўлғонди,
Тутун кўк тоқига ўрлади ёмон.
Бирдан ойдинлашдиҳамма уйғонди,
Вокзал бўлиб чиқди мен кўрган ўрмон.

Юрагимда ажиб, муқаддас туйғу,
Биринчи қор каби тиниқ, безавол —
Юксакликка қадар
Юксакка чорлар
Ул лаҳза, лаҳзаки, ҳаттоки мен лол.

Бундаин табассум, бундаин нурдан
Музтоғлар эрийди, юмшайди ҳаво.

Ҳали ҳеч ким билмас —

Ҳеч завол билмас
Туйғу кимга насиб этар, эй, дунё!

Шул мовий кўзларнинг кўлига чўмдим,
Ҳаяжон эркалар, ишқ акс — садоси.
Бағрингда туғилар,
Нур боланг бўлар —
Кўзларингга боқар ҳайрат пешвоси.

МЕН ТУЙҒУМАН!

Тонг ёришиб келмоқда аста,
Оёқ илди сирли ёруғлик.
Ўрнингдан тур, сен ҳам оҳиста
Бу нурларни юрагингга тўк.

Шунда қалбинг кенгайиб кетар,
Мўъжизалар рўй берар гўё.
Шамоллар ҳам йўлини бурар,
Тисарилиб чайқалар дарё.

Она замин, руҳимда не ҳол,
Нечун яна чақмоқ монанд сир
Бу тонг мени айламоқда лол,
Оёғимнинг остидами нур?

Нечун руҳим безовта этдинг
Яна олис йўлларга чорлаб?
Ташлаб кетиб бўлмас бу метин
Ташвишларим битмасми, ё раб!

Ментуйғуман, ер бағридан кенг
Борлиғимдан наво яратдим.
кондошларим билан тенгма — тенг
Ўз — ўзимга дунё яратдим.

Ўз — ўзидан нурланмас тоғлар,
Ўз — ўзидан рангинлашмас тонг.
Майса бошин кўтарар чоғлар
Чин кўнгилдан яйрайди бўстон.

Ментуйғуман, тикилган сайин
Осмонларга бошим етади.
Кўк меҳрибон, тоғ кўкси майин
Кўшиқ айтиб, мени кутади.

Бу дунёда мавжудман токи,
Улар билан яқдилман, фоний
Бу дунёни тарк этсам ҳамки,
Улар боқий, улар абадий.

Қиндан чиққан қилич сингари
Харсангтошдан учди кўк қарға.
Дала бўйлаб отларнинг барин
Шамолларга юзлатар дарға.

Бу энг оддий мўъжиза, ҳақ рост,
Мени чиндан айлади мағлуб.
Бу гўзаллик қошида сармаст
Ва улуғман — мен унга маҳбуб!

Англадим
Сония
Сирини.

Қара! —
Қор учқуни —
Шамол зарбидан
Ойнага урилди капалак

Ва ҳавода йўқолди телба...

Йўқолди...

Исмсиз бир лаҳза.

Қўллар қотиб қолди ҳавода

Кўринмас қор учқунин топмай...

Бу лаҳза.

Бу мангулик.

О, борлиғим, эҳтимол сен ҳам —

Қор учқуни деразага

Шарт урилиб, эриб кетгунча

Ўтган Вақт оралиғи.

ДЕНГИЗ

Ранги синик, кўзи ўткир йўловчи

Бандаргоҳда, тўсиқ ёнида ғамгин

Энг сўнгги кемани кузатар чоғи

Кузатмоқда сўнгги умидин толғин.

Хужрасидан чиқиб келган матросдай

Тиқилар денгизга кўтариб бошин.

Бу улкан денгизнинг туғёнларига

Кўшилиб кетмоқда тиниқ кўз ёши...

У ненидир кутар... Тушиб келар шом.

Қизғишланиб борар тўликқан денгиз.

Қорайиб кўринар энг сўнгги кема,

Олислаб боради умидлар бу кез.

У ҳамон сукутда, оғир сукунат,

Лабларида шўр таъм, ютинди, тотди.

Бўғозлардан елиб келган шамолда

Бу таъм кенгликларда сочилди — котди.

Оқшом қуюқлашди, у ҳамон ёлғиз,
Тўп — тўп матросларнинг ўтишин кутди.
Уларнинг чехраси сўлғин ва вазмин
Қадамлар кўналға ёнидан ўтди.

Уларни кутишган аёллар билан
Илдам йўл олишди ором бағрига —
Милтиллаб кўринган кичик шаҳарнинг
Тунги меҳнат тўла қайноқ қаърига.

Уларнинг ҳеч бири ортга қайтмади,
Чўкиб кетишгандай тубсиз зулматда.
Шаҳар эса оғир, чайқалди оғир,
Уйлардаги чирок ўчди ҳасратда.

Хароб қовоқхона ёнида дилгир
Тебраниб турибди пакана одам.
Ғариб кулбасига етиб улгурди
Эски кўчадаги ғариб бола ҳам.

О, сен болаликнинг олис қайғуси!
Қаёққа қарамаҳаммаси сирли.
Оёғинг остида тубсиз денгизу,
Олдинда бир кичик уй ҳам бор нурли.

Гўё кўк тоқига чирмашган нигоҳ,
Юлдузлар порлайди фақат шу ерда.
Демак, ҳали ҳеч бир умид ўлмаган,
Демакки, илоҳий тушлар шуурда.

...Суюклигим орзу, дилим кулфини
Очгувчи калитинг йўқолдибилдим.
Эҳтимол, укувсиз ва ношуд чиқдим,
Эҳтимол, хазина оғирлик қилди.

Куюнчагим орзу, ҳар доимгидек
Улгурмадик ўлжа билан қайтишга.
Беташвиш болаликКолумб най чалар,
Ожизман, бундан ҳам зўр сўз айтишга!

Майли, мен уқувсиз, майлига ношуд,
Аммо сен ўзингга ўзинг дарға бўл.
Болалигимболам, уммонларга суз,
Орзуларнинг мовий уммонлари мўл!

ОНА ЕР

Дарахтлар солланар сўлим қирғоқда,
Дўнгда ер бағирлаб ётган билади —
Тегирмон шовқини яқин қишлоқдан
Барглар шивирида оқиб келади.

Эй, она тупроғим, шаънинг ва ишқинг
Кучоғимга сиғмас боғлардай ўлмас.
Дарахтлар солланар қирғоқда менинг
Бобом ҳам кўмилган, номлари ўчмас.

Қаҳрабо тусли кун қизиб боради,
Водий бўйлаб қирғий чарх урар вазмин.
Ўрдак тумшук бутазорлар ёради
Яйловлар бағрини бетиним, бетин.

Бунда бари менга яқин, меники,
Шу қадар азизки, бош кўкка етди.
Осмон ҳам энгашиб келмоқда, неки
Ушласам қўлимда гуллади — кетди!

Сувнинг шивирлари ёққани сайин
Менингдек тебранар денгиз ўтлари.

Бобом соқолидай қуюқ ва майин
Тегиб — тегмай ўтиб кетишар бари.

МАЙСА

Менмайсаман, далада хур — хур
Шамол билан эрки ёш қалбим
Орзулари дурли, чехрам нур,
Руҳим тетик, тирикдир жисмим.

Сахий қуёш нурига чанқоқ
Қияликлар хушбўй атирдай.
Туғиламан қадимий тупрок
Қучоғида ўтли сатрдай.

Шаҳар ойдин, юлдуз тилаги
Умр қўшар умрларимга.
Чирмашади нозик юрагим
Ернинг улкан томирларига.

Миннатдорман сендан, тақдирим,
Мен азалдан нурга шайдоман —
Метин тошни силжитганча жим,
Кутилмаган жойда пайдоман...

Қаҳратонда паноҳ йўқ, лекин
Қайтажакман, изимдан борлиқ.
Яшил рангда оқмоқда некбин —
Ернинг улкан томиридан ишқ.

ТОНГ

Мўъжизалар туғилар ерга
Чирмашишнинг ўзи бўлмайди.
Етса ҳамки қўл етмас нурга

Устунларнинг кўнги́л тўлмайди.

Мана, эшик қулфи очилди,
Хуркиб учган бир жуфт каптарлар
Каби қизнинг туши сочилди,
Деразалар — очик дафтарлар —

Очилса ҳам, мудрар кўчалар,
Энг биринчи япроқ узилди.
Узоқлашиб борар кечалар
Ойналарнинг бағрини тилди.

Дарё суви янглиғ киприкда
Шабнам қалқар тиниқ ва сархуш.
Кетиб борар аркли кўприкда
Энг биринчи автобус бўм — бўш.

Афсонадан ҳам қадим дарахт
Ялангликнинг сайқали дейму?
Яйлов қўли битган яшил хат,
Ёки тирик ҳайқали дейму?

Тантанавор, мағрур ва масрур
Қуёш қаддин тиклайди, хуррам
Бинафшаранг тонг билан сурур
Ёйилади кенгликларга ҳам.

Нафаси нур гўзал бу дамнинг
Рухсорига тўйиб бўлмайди.
Қадамлари узилар ғамнинг,
Ҳаёт гули мангу сўлмайди.

Олислардан тонгги поезднинг
Товушлари тобора яқин.
Мқхетия томонга унинг

Елишлари мисоли чақин.

О, бу ранглар, о, бу хайқирик —
Чўққилардан оппоқ қор кўчди.
Кўз олдимда тўлишди борлик,
Хотиралар юракни кучди.
Гўё китоб варақларидан
Севимли ёр сурати учди...

ТОВУШЛАР

Ҳаволарда эрийди хаёл,
Ер юзида кезар товушлар.
Изсиз кетмас ҳижрон ва висол,
Яшар сувга оқса — да тушлар.

Юлдузларнинг олис нурлари
Кенгликларда порлади, зулмат
Ичра сингиб кетган сирларим,
Овозимни эшитдим фақат.

Эҳтимол, бу энг тиник нафас
Табиатнинг илҳомисўздир?
Болалиқдан туғилган ҳавас,
Сўнг армонга айланган бўздир?

Эҳтимолки, қаландар йўллар
Хотирамга бўрон йўллади.
Тонготарда очилган гуллар,
Товушимга туғён тўлади.

Кучиб бўлмас борлиқ сингари
Тўлғин — тўлғин оқар товушлар.
Соям каби сизар сарсари
Кўз олдимда ўтмиш ва тушлар.

Мен ўтмишим олдида оққуш
Каби ҳалол, каби покдомон!
Унда нечун безовта товуш
Виждонимни қийнайди ёмон?

Эҳтимолки, улар дунёни
Айланса ҳам айлайди сукут.
Хаёлларга чулғаб ҳавони
Яшаса — да, олис ва унут.

Эшитдингми, кўнғироқларни —
Улар бизни уйғотар ҳар он.
Юрагингда ёқ чакмоқларни,
Товушингни унутма, виждон!

СЎҚМОҚ

Далалар, яйловлар, ўтлоқлар билан
Тебранар майсалар ичган каби май.
Метин тош деворлар хаёлдан баланд,
Кимлар учиб ўтар экан билдирмай?

Висолга кечиккан сўқмоқ югурар
Чаманзор ичинда, қайинзор ичра.
Йўлини тўсади дарвиш тераклар,
Ҳорғин йўловчидай дам олар пича.

Қирларнинг кўксидан отилар бесас,
Интиқ бағримизга тўлади дунё.
Бир лаҳза майсалар аро кўринмас,
Ва бирдан кўзимиз олдида пайдо!

У ҳаммадан хушбуй, ҳаммадан сирли,
Қадам етмас жойга кўяди қадам!

Ҳар битта эшикка боқади нурли,
Уни сезмай қолар биронта ит ҳам.

Бирон — бир ҳовлида, бирон — бир жонда
Унинг жон риштаси узилиб кетмас.
Зиналардан ошиб, тундами, тонгда
Олис йўлга тушархаёл ҳам етмас.

Унинг охири йўк. Боши бўлганми?
Ялангликлар, қирлар, ўтлоқлар ва ғор...
Ҳатто шаҳар усиз бағри тўлганми —
Майдонларга қадар кенг ва бетакрор.

Билгим келарқайда йўлларим толиб,
Сўзимни айтаман сўнг бортун, тонгга?
Шунда бирдан сўқмоқ хаёлим олиб,
Сингиб кетар гўё улкан ўрмонга.

Август тонглари́нинг салқин эпкини,
Она табиатнинг сирли овози.
Менга насиб этди бахтнинг некбини,
Яна бошландими сурур парвози!

Чайқалади ўрмон, тоғлардан майин
Туман сийраклашиб борар тобора.
Икки қадам қўйсанг етасан тайин —
Бахт ҳам сен томонга юрмоқда, қара!

Менбу менман, баланд дарахт мисоли
Оқаётган сувлар бўйида шодон
Қўлларимни ёйсам, булутлар ёли
Қўлларимга тегди ҳарир, покдомон.

Бутоқларим ўсди уфққа қадар,

Сайроқи қуш унда сайраётир хуш.
Куйларида севинч ва ҳайрат оқар,
Овозинг бунчалар қудратли, эй, қуш!

Унинг ҳам ороми йўқ, менинг каби
Кун бўйи тинмайди, тинмайди, фақат
Осмонга талпинар орзуманд қалби
Ёнадиоловли ишқ ила ҳасрат.

Хузур бағишлайди сувнинг бўйида,
Кўк ва замин аро кўтариб бошим
Яшамоқэзгулик ва бахт ўйида,
Ҳамиша куйласа мен — ла қуёшим!

Мен сени ўйладим, ўйладим ёлғиз,
Кўмилгансан гўё тубсиз зулматда.
Хазина мисоли йўқолдинг изсиз,
Мен қорайиб кетдим тилсиз ҳасратда.

Деворларга бошим тираб, алаҳлаб,
Алаҳлаб сўрайманўт кўзли йиртқич
Сендай хазинамни кетди ўғирлаб,
Югурдим, бермади менга ҳам тутқич...

Купега ёруғлик урилди тикка,
Ерга тушди, шифтга аста ёйилди.
Мен тун бўйи сени ўйладим якка,
Тоши оғир ўйлар қалбимни тилди.

Бўлиниб — бўлиниб кетди нақ бошим,
Темирлар ва совуқ ўринда чил — чил.
Бўғзимга тикилди аччиқ кўз ёшим,
Оппоқ қор учқуни сачради енгил.

Ёруғлашиб борди тўрт томон, ҳарир
Ҳаводан илиди совуқ ўйларим.
Кириб келди нози нозанин ҳузур,
Руҳимга сингишди ором куйлари.

Мен сени кечирдим, кечирдим, сенинг
Билан видолашдим абадул — абад.
Поезд елиб борар, у билан менинг
Юрагимга тўлиб бормоқда ҳасрат.

Билмам, мени қайга бошлар бу Сафар?
Уясидан бошин чиқарган қушлар
Каби тикилади мудроқ дарахтлар,
Борлиқ тинч уйқуда, кезинар тушлар.

Қишки ўрмон каби ортга қайрилиб
Қарадимгуноҳлар кетди сочилиб.
Поезд ҳайқиради хаёлим бўлиб,
Поезд елиб борар дарди очилиб...

ТАБИАТ

Бош кўтармай шўнғиймиз ишга,
Сезиб — сезмай табиат кўркин.
Бош — адоғи йўқдек ташвишга
Бериб қўйган каби руҳ эркин...

Тонгинг совуқ нурлари метин
Тош деворга сингдисезмадик.
Ва бошимиз узра хур, ёлқин
Тушлар учиб кўндисезмадик.

Шовқин тўла шаҳарни бир кун
Ташлаб чикдик олис йўлларга.
Кенгликларда кенгайдик, тошқин

Дарё яқин келди дилларга.

Тоғ ёнғоғи тўкилди, жўшди,
Шабнамларни сачратди шоён.
Тоғдан туман шовуллаб тушди
Отилгандай кўринмас вулқон.

Куёш ёнди, сахий нурлари
Далаларга битгандай ризқ — рўз.
Куёш бизни суйгани сари
Баланд — баланд кўтарилдик биз.

Бунда бариитоғ, чўкки, дарахт,
Дарё туби, далалар ва ғор...
Битга қондан яралган бут бахт,
Битга жондай яқдил, бетакрор.

Черков қадар тўшаб йўлини
Шовуллайди қайинлар ҳар шом.
Шовуллайди, улар тилини
Тушунади замин муқаррам.

Узайгандан узайди кундуз,
Қайси юмуш битди — битмади.
Уфқ биздан уза олмай кўз,
Нени кутди, нени кутмади...

Кундуз сўнди, беқарор бир рух,
Ҳатто зулмат кўринди маъсум.
Инди совуқ қотган лабга ух,
Тун бағрига ҳазин табассум...

ТОМЧИ

Ёмғир билан сийланди замин,

Бургутдан ҳам шиддаткор шамол.
Синиб кетди қадди дол қайин,
Қир бағрини чирт узди хаёл...

Шохларига қўл теккизсанг бас,
Титраб кетди армон туйғуси.
Кутилмаган ёмғир кўз ёшмас,
Денгизларнинг олис қайғуси...

Сирли кўз ёш, эй, нурли кўз ёш,
Бунча кучни қайдан олгансан?
Қалблардаги энг тиниқ бардош
Очилганда куйга солгансан.

Бу ажойиб нур, бу жилолар
Тақдиримми—йўлга чорлайди.
Илоҳийми—эрир ҳаволар,
Изларида—юлдуз порлайди.

Ёш боладай юрак шошқалок,
Билиб олсам дейди бир пасда.
Томчи, буток, инсон ва тупроқ —
Бу қандайин муқаддас ришта?

Сузиб ўтар парку булутлар,
Тоғдан энар сурур туйғуси.
Олиб учар мағрур булутлар
Денгизларнинг олис қайғусин...

МУСИҚА

Кимнингдир юраги тўлиқмоқдами,
Кимдир қўлларини кўтарар, ёниб
Бехос оқиб келган дард ёқмоқдами
Қўшиғида шиддат, ғамлардан тониб?

Боғни сел босдими? Оҳангми ҳаёт,
Ёки ўчиб — ўчмас оташин вулкон?
Ким уқулочини ёзади озод,
Булутларга суюк бағри кенг осмон?

Томирлардан сизган қайноқ қон каби
На оғриқ, на ҳадик сезилар, фақат
Ёмғир куйларини улуғ Бах қалби
Каб

Нима ушу қадар эркили ва мағрур,
Тақдир йўлларининг чақмоқлигимми?
Шамол қанотида оловли сурур,
Тунги армонларнинг уйғоқлигимми?
Бемаврид узилар чаманзорларнинг
Куйи авж паллада, тонгнинг бағрида
Кенгликлар ёришар эманзорларнинг
Ибтидой ва пок шудрингларида!

АПРЕЛ

Яна сокин, яна вазмин боғ.
Тахирлашар
Сийраклашган қор.
Энди совуқ, аччиқ изғирин,
Қаҳратонни кутмоқлик бекор.
Яқинлашдим —
Ярқироқ мрамор
Кафтдан учиб тушган оппоқ зар
Мовий кўкка учди
Эҳтимол,
Ерни кучдикўздан йўқолди.
Мрамор ҳайкал жим,
Қотиб қолди.

Табассуми биллур апрелнинг
Ҳаволари тоза.
Оғир туш
Каби бўрон тингач,
Бахтданми,
Сармаст шохлар,
Новдалар намхуш.
Соя каби
Баланд чўккида
Тебранади дарахтлар олис.
Шарқ томондан
Ёришган осмон
Кучоғида олов рангли из.
Парчаланиб кетган булутлар
Кенгликдаги, юраклардаги
Ҳаловатга дахл этолмай,
Сизиб ўтар гўё ўтли ҳис...

ҚОР

Лаҳзаёзда учган қор учқунидай,
Умри қисқа елдай соврилдикетди.
Вақт эсаоппоқ қор. Дил ёлкинида
Оппоқ сатрларга сингидибитди.

Чор — атроф сукутда, чор — атроф кўркам,
Хўроқ қичқириғикимни уйғотди!
Майсаларга енгил кўнди — ю, шабнам
Бир лаҳза ичида музладикотди.

Бунда ором истар ҳар битта қадам.
Охуни кўзлаган нишонда кулиб
Турибди охунинг кўзларина ғам!
Қарашлари теран, ҳайратга тўлиб.

Тўхтаб қолган қабивақт, кенглик, тутун,
Тошлардан учинган қор учқунлари
Кимгадир урилди майин ва беун,
Қанотида тубсиз хаёл тунлари.

Лаҳзалик изғирин борлиқни тилди,
Лаҳзалик рўёнинг тушлари эртақ.
Кўринмас пардалар яна осилди,
Парда этаклари бўлак ва бўлак.

Ўзи билан ўзи қолса ўралиб,
Ўзи билан ўзи қолмоқё ботқоқ!
Эшик ғижирламас. Йўллар буралиб
Қарамасна товуш, на парвоз, бироқ.

Мана (яна ёзги қор учқунидай
Лаҳза чир айланиб, жон берар бесас).
Сатрларда оққан қалб тўлқинида
Ҳатто қорли Вақт ҳам ўзин ўнглолмас.

Осмонда тутунлар ўрлайди, сизар,
Афсунгар дунё ҳам кўз очарёху!
Хўроз қичқирғи шамолдан ўзар,
Наҳотки йиқилди ярадор оху...

Яна алаҳсирашбариси бекор!
Ўйладим ўтмиш ва келажак аро
Лаҳзадан мавжудроқ яна нима бор?
Ў, мрамрлар билан ўралган дарё!...

Нечун бу дарёнинг сувлари рангсиз,
Кўприқлар тикиларайтар сўзи йўқ.
Қирғоқлар бошини силайди тубсиз
Дарёнинг сувлари ҳиссиз ва совуқ...

Яна шовқин — сурон, яна суринди,
Тўлқинланди икки кучли овозлар:
Ўнгдақават — қават уйлар кўринди,
Чапда — осмонўпар минор, гумбазлар.

На дилбар тонг! Нурлари мўл — кўл!
Тўлишгандан тўлишибди боғ.
Шоир бўлиб сайрайди булбул,
Кўзларини юмиб, вақти чоғ.

Эркин — эркин таралар наво,
Қалб кўшиғизаҳматдир, хуррам,
Бетакрор куй йиртқични ҳатто
Сехрладичирмади маҳкам.
Аммо бургут азмидан қайтмас,
Тут ва чинор хушлар дарғани.
Дилидагин ҳеч кимга айтмас —
Боғбон этди боққа қарғани.

Мени қийнар, қийнайди бир зор —
Наҳот булбул куйламас янгроқ?
Қайда бургут билан қарға бор —
Юракларга сочади нифоқ...

ТОҒЛАР

Қирларнинг ортидан қирларни кезиб,
Далалар борлиққа ёйса ғулувни.
Ичгим келаётир тоғлардан сизиб
Келаётган тиниқ бир қултум сувни.

Жилғалар жимирлар, олис ва уйғоқ
Тоғлар елкасида ёриқлар чуқур.

Кўз ўнгимда қуюқ, ям — яшил ўтлок
Бағрига инади ором ва ҳузур.

Ёху, кадрдон тоғларим, ҳамон
Теп — текис йўлларга кўниқолмадим!
Тўкилар қалбимдан ўтли, беомон
Ташналиқ ва ҳайрат кўлларга сим — сим.

Бургут учар тубсиз жарликлар узра
Тоғлик йигитларнинг ўткир кўзлари
Чўққиларни илғар, мисоли нуқра
Шунда қолиб кетса дейман ҳисларим...

Димоғдорлик нечун, кеккаймоқ нечун!
Оёғимни тираб заминга маҳкам
Нигоҳимни кумуш чўққи, инчунун,
Қор кетмас тоғлардан узолмам, узмам!

Нечун бошим эгиб юришим керак?
Шу тоғлардай мағрур қад кerdим, қаранг!
Ҳамиша баланд бўл, баландла, юрак,
Шу тоғлар, чўққилар — ўқ ўтмас қальбанг!

ЭНГ ЁРУҒ ҚАЙҒУЛАР

Авж пардага чиқса қор қўшиқлари
Мармар ўчоғингиз қарсилладими?
Оқ қоғозга ёруғ ғам кўчган сари
Қорлар тобора оқ, чарсилладими?

Дераза ортида айланиб, учиб,
Чирмашиб изғирин қуюнларига
Шеърга сингган ҳасрат кетдими кўчиб
Қорнинг қалин, қуюқ уюмларига...

Ажинлар, чизиклар сирли ва учқур,
Йўллар каби узун, саноғи йўқдир.
Ёшлик ҳарорати бекиёс сурур,
Хаёллар, ҳисларнинг адоғи йўқдир.

Осмонда кезинар сулув кумуш ой
Табассуми ғамгин, армони ойдин.
Жимирлайди тўлқин, юлдуз тўла сой
Хонишлари ўтли келмоқда қайдин...

Чексиз хаёлотга чўқади тунлар
Сой бўйида кўркам дала ҳовлилар.
Шоир илҳомини ичади тунлар,
Байтлар тўкилади — тўкилади зар.

Тубсизликлар ичра тубсизлик ёрқин,
Ҳаволар мовийдир, ҳаволар кумуш.
Туйғулари жўшқин — жўшқин ва ёлқин
Фаришта учади оҳанглари хуш.

ДЕҲҚОН

Бадқовоқ бойқушлар тун чоғи
Кундузги нурларни излашар.
Деразам ортида
Меваси мўл — кўл
Олма дарахтининг бутоқларида
Чайқалди осмон.

О, нақадар енгил
Узилар кўкдан
Олма юлдузлар!
Сен шу қадар ёшсан,
Шу қадар содда! —
Бошинг айланади

Жаннати мева
Ҳидлари илоҳий,
Кўл етмас сеҳр...

Тун бўйи
Хиргойи қилдим тонггача.
Овозим пастлатдим —
Олма дарахтин
Оклаётган
Дехқонни бехос
Ҳуркитиб юборгим келмади.

ОВЧИ ТАЗАРРУСИ

Жилға шилдирарми ўтлоқда, ҳамон
Чирилдоқ сайрарми янгроқ, бепарво?
Кўлимга олмайман мен энди, ишон,
Милтиқни ирғитиб юбордим ҳатто!

Тиз чўкиб йиғлайман, юзимни барча —
Барчадан яширгим келар иблисдай.
Шафқатсиз эмасдим, юрагим парча —
Парча этдим, билсанг, гуноҳкор ҳисда...

Қопқонга илинган бир ғариб жонни —
Қушми, кийикларни — омадим дедим.
Нақ кўксидан оққан ҳар қайноқ қоннинг
Хунини тўладим — тун мени еди...

Йиғлайман — минг лаънат шундай ёзуққа! —
Мергансифат кўлга қурол олган кун.
Дуч келди қай оху мен отган ўққа,
Ярасини ялай бошлайди беун...

Деразамга яқин келмоқда соям —

Бир қатра нурга зор иблисини́г уҳи!
Мен ваҳший эмасдим, дилдаги доям —
Унутди шафқатни овчилик руҳи.
Ё, танграм, ҳунарим бўлди ёмонлик,
Гуноҳларим кечир, бергил омонлик!

ТУҒИЛГАН УЙ

Шамол тинди.
Шивалар ёмғир.
Тайёрагоҳ салқин ҳавоси,
Урилар кўксимга ҳузур,
Шошилмасдан кўтариламан,
Нафасимдаюртим навоси.

Лаззатлидир парвоздан парвоз
Эмасерга кўниш туйғуси.
Табиий ва содда, бепардоз,
Ташвишлари битмас заминга,
Яна уйга қайтмоқ орзуси.

Қалб куйлайди,
Иллюминатор
Сенга қарар,
Сен эсаерга.
Учқур ҳаво кемаси такрор
Ошиқади бўлиққан дала,
Яшил ўтлоқ, яйлов ва қирга.
Она уйимонажон шаҳрим,
Қимматлигим, беқиёслигим.
Сени кўрсам, очилар баҳрим,
Унутилар Париж соғинчи,
Қадим Рим ҳам кўздан йўқолар.
Ёзнинг илиқ ҳавасларида
Самодан ҳам яқин ва азиз,

Жонга туташ бир тутам майса.
Менинг каби ҳатто темир қуш
Она юртим —
Она тупроқдан
Кўтарилар истамайгина...

АЖДОДЛАР ҚОНИ

Яшагинг келади, яшнатиб
Шу тирик мавжудот, борлиқни.
Инсоннинг азалий орзуси —
Табассум ва яна табассум.
Аждодларим қони қадарлик
Қонларимдафахр туйғуси.

Болалар жон — таним,
Болалардилим.
Улуғ шоирларни ўқийман такрор.
Важа, Шиллер, балки Марк Твен...
Ҳайратларга кўмади минг бор.
Болаликнинг келмас уйқуси —
Аждодларим қони қадарлик
Қонларимдафахр туйғуси.

Болаларга дунёни бериб,
Болаларга тутдим байрамлар.
Эрк бераман, қиламан тортиқ
Дунёдаги ширинликларни...
Юрагимнинг йўқдир қайғуси —
Аждодларим қони қадарлик
Қонларимдафахр туйғуси.

Сизга ором истайман, дўстлар!
Бошқасибекор.
Изгиринда қолган дарахтдай

Ёлғиз қолмоқ берса — да озор...
Оғир дамлар ўтиб кетгуси —
Аждодларим қони қадарлик
Қонларимдафахр туйғуси.

Ў, Ватаним, сенинг куйчингман,
Томирларимтомирларингда.
Бундан бошқа қудратли сўз йўқ,
Руҳимтиниқ тонгинг кулгуси.
Аждодларим қони қадарлик
Қонларимдафахр туйғуси.

ЙЎЛ

Йўлим оқар шиддатли ва тинч,
Ҳаётим хур, хаёлим бедор.
Қанча азоб, изтироб, ўкинч,
Юрагимни ўртаса ҳам зор...

Елкам яғир бўлса — да юкдан,
Йўлдош бўлди сабр ва чидам.
Нур ёғилди кўксимга кўкдан,
Ҳосил берди захматларим ҳам...

Дўстларимни асраб қолай деб,
Яна ўша хурлиқо кўзни...
Суйиб — суйиб дилга солай деб
Ўнглаб олди ўзлимим ўзни.

Ёт кўзлардазулмат ва ўлим,
Янчиб оташоташ зулмни.
Юзлашаман сен — ла, эй, ғаним,
Ўзим ўқий одил ҳукмни.

Олис йўллар зим — зиё қаъри,

Ёлғизликнинг нафаси, ёху!
Илонни ҳам илитар бағринг,
Тунлар сенга тутуди оғу...

Гоҳи хушҳол, гоҳида ғамгин,
Ўтмишимга назар ташлайман.
Тонгларимни кутгали рангин
Қуёш сари йўлим бошлайман.

Меҳр кутдим — ташқарида қиш,
Муз, сирпанчиқ йўлларда ҳатто.
Йўлим менинг — ҳаётим ва ишқ,
Барчаники ва менинг дунё.

Йўлим, менга ишон, ҳаммавақт
Суян тангри бардошларига.
Бир кун менга йўликса кулфат,
Бошим қўяй тоғ — тошларимга.

ТОҒЛАР МАНЗАРАСИ

Нақшинкор айвонда тонгни кутаман,
Кўринади қорли тоғлар қояси.
Жилғалардай хуркиб — хуркиб буралар
Чўқкиларда баланд чинор сояси.

Хўроз кичқиради, тонг отар — отмас
Самодан қуйилар қайноқ — қайноқ нур.
Тарқала бошлайди пар каби туман,
Қалбимда тоғларга йўл олар сурур.

ЎЗ — ЎЗИГА КЎЧИШ

У кета бошлайди жим ва кўринмай,

У кета бошлайди—билмайди қайга.
Сўнгсиз оҳангларнинг руҳида тинмай
Ўзини излайди чўккандай сойга.

Унинг тақдирига ёзилмиш синик
Нағмаларни шамол узиб ташлайди.
Шунда кўз олдимга келади тиник
Муҳаббат армони, кўзин ёшлайди.

Ойнада кўринар коп — кора доғлар,
Ақлдан озасан — қалқиб кетади.
У кетиб боради, йўлида боғлар
Қайрилар — хотира балқиб чиқади.

Тортилиб боради аччиқ аламлар,
Юрагимни ўртар оғир дард, бедор
Қадрдон чехралар, азиз одамлар
Соғинчи беқиёс, нурли, бетакрор.

Яна маконига йўл олар шамол,
Яна ватанига қайтади булут.
Ташвишларинг битмас, на ажиб хаёл! —
Бу дунёни унут, ўзингни унут.

Ўз — ўзига кўчиш бошланди, қара,
Нақадар улуғвор туғилмоқ сирдан!
Манзара ортидан елар манзара,
Дилбар куйлар оқар бир катим нурда.

УФҚ

Ўнгимда ҳам, тушимда ҳам ғамгин нигоҳлар,
Кўз ёшларим ёйилади, дунё сарсари.
Видоли қарашлар, сукутлар, оҳлар,
Поезд елар уфқ, кунботар сари.

Кенгликни силкитар кучли чинқириқ,
Мени чирмаб олар поезд шовқини.
Видоли қарашлар — шафқат билмас ўқ,
Улар мени адо қилар бир куни...

Кўлларинг силкийсан баланд ва узок,
Ҳасратларинг бир кун — умринг заволи.
Уфққа ёйилар қон рангли титроқ,
Айрилиқнинг телба шамоли...

ТАШНАЛИК

Кузги намхуш ҳаволар таъзим
Қила — қила кирди шаҳарга.
Болаларча содда табассум,
Тиниқ нурлар тўлар сахарга.

Кўзларимда — биллур шабнамлар,
Шаффоф кўллар мовий ва тубсиз.
Намланади киприкда ғамлар,
Юлдузларга айланар олис.

Умрим йўли узун, дил — овчи,
Ташналигим асло қонмади.
Менинг каби ҳеч бир йўловчи
Бундайин ҳис билан ёнмади.

Кўринади кадрдон қироқ,
Ўчмас ота уйим ўчоғи.
Отажоним меҳридай қайноқ
Нурланади осмон кучоғи.

Онам ҳамон кўринади ёш,
Сувга кетиб қайтиб келмади.

Кўза каби чил синди бардош,
Биров билди, биров билмади...

Умрим йўли узун, дил — овчи,
Ташналигим асло қонмади.
Менинг каби ҳеч бир йўловчи
Бундайин ҳис билан ёнмади.

БИЗ — МАЙСАЛАРМИЗ...

Дунёда ҳамма тенг — оқилу нодон,
Шиддат билан текис ўради чалғи.
Майсалармиз — борар йўлимиз битта,
Эртами — кеч бизни кўради чалғи.

Сиз билан яшадим, сиз билан ундим,
Кенг осмонни кўрдим, тупроқни суйдим.
Яшил далаларда баргларим ёздим,
Гулларим куйласа, куёш ҳам суйди.

Мен ҳам шу куёшга талпиндим, ёндим,
Бағримда товланди тонг, биллур шабнам.
Бир кун мен томонга ташлади қадам
Ўткир чалғи билан собиқ кўшним ҳам...

Кристина РОССЕТИ (1830 — 1894)

Болалигидан то умрининг охиригача кўлидан қаламини туширмаган, суврати ҳам, сийрати ҳам гўзал бу бетакрор шоира инглиз шеъриятида ўзига хос ўрин катта эгаллайди. Унинг илк шеърий тўплами севикли бобоси томонидан нашр этилади. Шоиралик қисмати Кристина Россетига отаси — Лондонда яшаб ўтган италиялик муҳожир, итальян тили ва адабиёти ўқитувчиси Габриел Россети қонидан ўтган. Бундан ташқари, акаси Данте Габриел Россети ҳам ўз даврининг машхур рассоми саналган. Айниқса, шоира синглизининг портрети ва унинг барча китобларига ишлаган сувратлари бугунги кунда ҳам кишини ҳайратга солади. Мана шундай ижодий муҳит Кристина Россети ижодини юксакка кўтарди. Чуқур лиризм, драматизм, воқелик ва фалсафийлик билан суғорилган бу шеърият орадан 175 йил ўтиб ҳам унинг номи ва ижоди муҳаббат билан тилга олинаётган экан, бунинг баҳосини адиба ва адабиётшунос Вирджиния Вулф сўзларидан англаб олиш қийин эмас: «Россети шеърияти шунинг учун ҳам қадрлики, у уйғотган туйғу ва ҳаяжон биз билан бирга яшайди, бизни бойитади. Чунки уларбизга қадрдон туйғулардир».

МЕНИ ЭСЛА

Ўтинаман, мени эслагил...
Яқинлашар ҳижрон дамлари —
Қўлларимни қўйиб юборгил,
Сенга азоб бермас ғамларим
Олиб кетсам, бағри қон, вайрон
Қолсанг ҳамки, эсла, қадрдон!

Мени эсла, эсла, азизим,
На бир андух, на қайғу — ҳасрат
Ўйларингга солмасин соя,
Шу ўйларда яшайин фақат.

Билиб — билмай мени унутсанг,
Ўзингни ҳеч азобга солма.
Бу — дунёнинг охири эмас,
Аламингни кўз ёшдан олма...
Барчасини унут, кўзинг юм,
Табассум қил, жоним, табассум...

ОЙНИНГ БИР БЎЛАГИ

Ойнинг бир бўлаги... Тебранар борлик!
Яримлашар ёхуд ерга тортар ой?
Ойнинг бир бўлагисевинч ёшлари,
Тоғлари виқорли, бахт очмиш чирой.

Ҳаётда ҳам шундайярмиси хато,
Бир бўлагижавоб, ярмисисавол.
Бахт ҳам тўлишади бир куни ойдай,
Қайғулар эрийди, эрийди хушҳол.

ЁЗНИНГ ОХИРИ

Табиат гултожиатиргулим, айт,
Қайда ранг, қайда кўрк, қайда ул туйғу?!
Ким билсин, эҳтимол, ёзимизни ҳам
Кутмоқдами шу йўл, шундайин қайғу?

ТУБСИЗЛИК НИМАДИР?

Ниманинг туби йўқ? — Қудуқлар, тоғлар.
Нима у — учар ўқ? — Рангин ёш чоғлар.
Нима у — ҳад билмас? — Сувлик, бахт сири.
Нима у — ҳеч ўлмас? — Шу қуёш нури.

АЙТМИШЛАРИМ

Заҳматим тугади... Улушим олдим.
Шамол турадими — турмас, барибир,
Фақат осмон билан дўст бўлиб қолдим, —
Далаларим бўшади, ахир.

Кунларим, тунларим қўшилиб оқди,
Яқинлашиб келар умри заволим.
Ким дўстим? Кимга мен ғанимдай боқдим?
Гуноҳларим кўпми, кўпми саволим?

Чалғини ташладим, хувиллар бағир —
Далаларим бўшади, ахир.

ГОБЛИНЛАР БОЗОРИ

(поэмадан парча)

Лаура беихтиёр
Қалқди ва қулоқ солди.
Опасила далага
Етгач, у ортда қолди.
Кўркув, саросимада
Ортига ўгирилди.
Уни сеҳрлаётган
Гоблинларга тикилди.

Биримўйловдор мушук,
Бириин ковлар сичқон.
Бирикўрсичқон шумшук,
Тагида қалин ҳамён.
Биридаилон пўсти,
Биридаэшак тери.
Биридасичқон тиши,
Биридаотнинг думи.
Бирида — йўлбарс ёли ,

Бир — бирига кўз қисар,
Лаурага қичқирар:
— Сотиб ол! Ҳа, сотиб ол!
Сукунатда товушлар
Майинлашар, жаранглар:
— Лаура, шош, тезроқ кел,
Қара, қандай соз ранглар!

Сувда ойнинг ўроғи,
Нурлар ёйилди чоғи...
Галасидан айрилган
Мисоли дуркун оққуш.
Жилғаларга бош эгиб
Турган бутқдек сархуш.
Эшкаги йўқ қайиқдай
Чайқалади, эгари
Урилмаган ёш бия,
Юрагида кўркув бор,
У ғўр жангчи сингари.
Гоблинларни тинглади
Чўридай итоаткор.

Бозорчилар қалқиди,
Муродига етишди...
Бири олиб, бириси
Қизни мақтай кетишди!

Бир айлана бўлишиб,
Бир — бирга кўз қисишиб,
Идишдаги шарбатдан
Бир татиб кўр, дейишди.
Бири олмахон бўлиб
Тишда чақади ёнғоқ.
Бири лаган тўлдириб,
Узум келтирибди, боқ!

Бири тахтни ирғитган
Каби тўнкани отди.
Токнинг новдалари-ла
Гўё тожни безатди.
Бошқуш қанотларига
Ўраниб олган гоблин
Қизнинг қулоқларига:
— Сотиб ол! — қуяр қизғин.
Сўнг иблислар галаси
Кўрсатишди зўр ўйин...
Лаура эса ҳамон
Жилолмас, юрмоқ кийин.
— Ёнимда бир мирим йўк! —
Қиз айтди гўё айбдор. —
Ҳамёнимда на чақа,
На кумуш, на олтин бор.
Мен улар эвазига
Шовуллаб турган буғдой
Бўлиқ бошоқларини
Маржондай териб келай!
— Хўш, тилла сочларинг-чи?
Гоблинлар ўкраяди.
Кокилингни сот, — дея
Бақадай бақраяди.

Титради, бош ирғади,
Сочи ёйилиб кетди.
Қайчи учларигача
Кўз ёши оқиб битди.
Сўнг боладай шошилиб,
Интилди-ку, шаробга.
Кокилларини қирқиб,
Сотиб олган азобга...
Ичган сари қоникмас,
У — сувдай тиниқ, рангсиз.

Кўринса-да, беозор,
У — гуноҳ, уфитнакор.
Қиз эса шу лаззатга
Жонни бермоққа тайёр!
Шароб дарёдай оқди —
Шайтонлар дил хушлашди.
Қиз ичидаги шароб —
Иблис билан тиллашди.
Сўнг ердан ёнғоқ олиб,
Чайқалганча йўл солиб,
Кетди, англамади у —
Кунмиди, тунмиди бу...

Светлана МАКАРОВИЧ

1939 йилда Словенияда таваллуд топган бўлажак шоира, болалар адибаси, публицист ва мусиқа шайдо — сининг илк шеъри 17 ёшида эълон қилинди. Унинг шу кунга қадар 10 дан ошиқ шеърий тўпламлари, 1000 дан ошиқ болалар учун ёзилган эртақ, пьеса, драмалари ўз Ватани ва халқи томонидан муносиб тақдирланиб, эъзоланиб келинмоқда. У уруш, унинг битмас жароҳатларини кўрди, ўзидан ўтказди. Шунинг учун ҳам инсоннинг инсон бўлиб яшашига ҳаққи бор, бу ҳақ ва завқни олиб қўйишга ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ, дея эзгуликни чорлайди у ўз шеърларида. У ўз шеърияти ҳақида шундай дейди: «Сенга нимаики азоб берса, нимаики мусибат келтирса, шуни юрагингдан ўтказиб, ёзолсанг, муқаррар енгил тортасан, табассум қилгинг ва ва узоқ яшагинг келади». Худди шу моҳиятСветлана Макарович шеъриятининг қудратидир.

ҚАРШИЛАШ

Қаршимда —
Дарча ортидаги нохуш манзара.
Қаршимда—
Қон билан тўлиққан олам.
Гиёҳсиз, бутоқсиз яланғоч тоғлар
Хувиллаган бағрига, қара.
Қаршимда —
Бахт тутган қуш қаноти —
Синган қалам.

Лойқа сувлар, бадбўй сувларда
Лаънат оқар, наҳс оқар.
Қаршимда —
Кўр ва соқов
Кўшнилар хайрон боқар.

Қаршимда —
Белида белбоғи йўқ,
Отсиз, эгарсиз эрлар.
Қаршимда —
Гул жувоннинг
Юзи,кўзи кўқарар.

Қаршимда —
Бадбашара,
Жуни куюк говмишлар
Териси тўла яра,
Қандай насл бермишлар?
Шамол, далалар бўйлаб,
Кенг қулоч ёз, ўт куйлаб!
Қаршимда
Юрт дея аталган кўшиқ.
Қаршимда —
Қаҳатчилик,
Ортидан келар ўлат.
Очлик, қирғин — қиёмат.
Қаршимда —
Алласиз солланар бешиқ.

АЛЛА

Кўзларингда уйқу йўқ, алла,
Сескандингми шамолдан, болам?
Шамол куйларумримиз бекор,
Бубор — йўғи изтироб, алам.

Шамол куйлар — чўлу — дашт ичра
Оғир, оқиш сўнгақларни ҳам
Ирғитади, изиллатади
Уриб турган юракларни ҳам.

Шамол куйлар— бўзлайди, фалак
Ноласига тўлиб кетади.
Тоқати тоқ, сабри синади —
Манзилига қачон етади?

Шамол куйлаб, бир кун бу уйга
Бевақт ўлим олиб келса ҳам,
Қўрқма, жоним, қўрқмагил, алла,
Ширин тушлар кўргин, жон болам.

ПЎПАНАК

Оппоқ нон бўлаги, ушоқлари ҳам
Сени кутди қанча оқшом, қанча тонг.
Столнинг тагида, қара, нимадир
Жимирлаб кўринар, балки кумушранг
Пўпанак, пўпанак?
Ҳа, ҳа, пўпанак!

Ҳар битта бурчакда ғира-ширалик.
Бу аёл дунёдан ўтиб кетди тоқ.
Нонни шу тандирдан узгану, алҳол,
Шам каби ўчибдиилло, ўлим ҳақ.
Товланар пўпанак,
Ҳа, ҳа, пўпанак.

Бу кулранг кулбани майин, қалин қор
Суйибди, сийлабди тонггача бу тун.
Қайинлар қўлини узатди, узун
Соялар тўшалди кулбага беун
Бамисли пўпанак,
Ҳа, ҳа, пўпанак.

Ҳовлида кулф урди олча дарахти,
Бошига соябон тутди замбуруғ.

Нечун қувонмайсан, сен билан боққа
Сурур қайтиб келди ^ғолиб ва улуг!
Нахотки пўпанак?
Ҳа,ҳа, пўпанак.

Нелардир қўлларин силкиди узок,
Даладаги дон — дун ёки ўт — ўлан?
Кўзларинг тубида чарчоқлик ёхуд
Кўз олдингни тўсиб чиқдими туман?
Бу ҳам — пўпанакми?
Ҳа,ҳа, пўпанак.

Кўзингни қўлларинг билан беркитма,
Нима укўнглингга ҳеч ўтирмади?
Кўзларингни уйқу босиб келмоқда,
Сукут ҳам бир қатим нур келтирмади.
Яна пўпанакми,
Ҳа, ҳа, пўпанак.
Бўлиниб — бўлиниб кетар нафасинг,
Хушбўйланар кулранг новдалар хушҳол.
Шу ҳид борлигинга, қалбингга сингар,
Сени аллалайди, ухла, ором ол!
Албатта, пўпанак.
Ҳа,ҳа, пўпанак.

Нурларга бурканар кадрдон тупрок,
У шундайин сахий, шундайин азим.
Баҳслар тугамайди, билъакс, чуқурроқ
Кириб борар, гўё юргизар ҳукм —
Пўпанак, пўпанак.
Ҳа,ҳа, пўпанак.

ОДАМЛАР ОВЧИСИ

Қийин бўлди қўшнига. Бизни
Четлаб ўтсин бу — тақдир, бу — ўқ.
Бу — ўзга уй, ўзга болалар
Оғритмайди бегона оғрик.

Туғаб борар насиба, ризқ-рўз.
Аҳволингни ҳеч ким билмайди.
Қани, кетдик. Қуюқлашар шом.
Кетган одам қайтиб келмайди.

Бунча ғамгин ўйларга ботдинг?
Айтиб бўлмас олис сирларни,
Мусибатни кўтармоқ учун
Кел, ёкамиз ёруғ нурларни.

Яхшилаб ёп эшикларни ҳам,
Бироз ҳордик, ором ол, жоним.
Узоқларда шамол увиллар,
Яна кимни овлайди ўлим?

РИММА КАЗАКОВА

Таниқли рус шоираси Римма Казакова 1932 йил 27 январда Севастополда ҳарбий оилада таваллуд топди. Унинг болалиги Белоруссияда, ўқувчилик йиллари – Петербургда ўтди. Ленинград Давлат университети тарих факультетини тугаллади.

Кўп йиллар Узоқ Шарқ — Хабаровскда яшади, ижод қилди. Ўтган асрнинг 60 – йилларида шеърят майдонига Евтушенко, Оқуджава, Белла Ахмадуллина, Вознесенский, Рождественскийлар билан ҳамқадам кириб келган шоиранинг илк китоби – «Шарқда учрашамиз» 1958 йилда чоп этилди. 1964 йилда Москвада Адабиёт институти қошидаги Олий курсда таҳсил олди. 1976 – 1981 йиллар собиқ Иттифоқ Ёзувчилар Уюшмаси бошқарувчи котиби сифатида фаолият юритди. Умрининг охирига қадар Москва шаҳар Ёзувчилар Уюшмаси биринчи котиби вазифасини бажарди.

Шоиранинг «Тайгада кўз ёш тўкмайдилар» (1965), «Эслайман» (1974), «Оққа кўчирилган шеърлар»(1977), «Ўзан» (1979), шунингдек, «Сайланма» (1979), «Севги ўлкаси»(1980), «Синов тоши» (1982), «Қирлардан кел» (1984) сингари китоблари шеърят мухлислари орасида катта эътибор қозонди. Унинг шеъриятида тжтимлий туйғулар ва айна пайтда муҳаббат лирикаси устувордир. Шеърларида қатъиятли шахс туйғулари, ишқ изтироблари, ҳаёт тўлқинлари ва орзу — умид кенгликлари ярқираб, ястаниб, нафасида курашчанлик уфуриб туради. Унинг ижодидаги муҳим жиҳатлардан бири – таржима. Шоира чет эл адабиёти намуналари, шеъриятидан ажойиб таржималар қилди. Айниқса, ўзбек шеърияти, шоирлари билан ижодий ҳамкорлиги қизғин кечди. У Ойбек, Ҳамид Олимжон, Зулфия каби забардаст шоирларнинг шеърларини маҳорат билан рус тилига ўгирди.

«Римма Казакованинг онам Зулфия ва Зарифа Саидносирова, Ойбек устоз билан суҳбатларини кўп гувоҳи бўлганман, — дейди адабиётшунос олима Ҳулқар Олимжонова. — Уларнинг ҳар бир суҳбати адабиёт, шеърятнинг янги қирралари, нуқталари ва сирларини очиб борарди. У кўп бора кадрдон меҳмонимиз бўлган. Табиатан вазмин, қайноқ фикрли, мулоҳазалари теран, ўқимишли эди.

Ўзбек шеърятига, тилига ихлоси ва эҳтироми баланд эди».

Римма Казакова 2008 йил 19 майда Москвада вафот этди. Унинг тили тиниқ, гўзал адабий мероси ўзига хослиги билан ажралиб туради.

ҲАМИД ОЛИМЖОН ХОТИРАСИГА

Эрта кетган улуғ шоирлар ҳар вақт
Эл – юрти қалбида битмас жароҳат.
...Давр руҳи, замон ғайрати ила
Маҳкам тутган эди шоир қўллари
Орзу – умидларга тўлуғ йўлларни.
Ташналикнинг ажиб ҳарорати-ла
Бирга туғиларди Ҳамид Олимжон!
Ундан сўнг дунёга келдим, шу чок
Мени қарши олди шиддат, ҳаяжон.
Меҳрли кунлару, бахт куйи қайноқ,
Лаҳзалар кечарди гўё беармон!
Буларнинг боиси – нафақат шоир
Умри давомчиси – фарзандларидир.
Вафоли аёлдай дилбар, беназир
Машаққатли йўлнинг баландларидир.
Гарчанд ушлаб кўрса бўлар мрамрни,
Гарчанд майин — майин силашинг мумкин.
Лекин учраштирди мени у билан
Ўзбек шоирининг ғурури монанд
Уфқларга туташ далалар, йўллар!
Оддийгина ҳайкал ёнида бу дам
Сукунат ҳукмрон, кенглик муаззам.
Шоир шеърларидан ёд ўқир бола
Овозида титроқ, кўз ўнгимизда
Сатрлар қад керди залворли, чакноқ.
Улкан ҳақиқатлар очдилар бағир –
Ҳамиша тирикдир Ҳамид Олимжон!
Сингиб борар бола ҳар битта сўзга,

Бу шунчаки эслаш, хотирлаш эмас.
Уни тинглардилар чулғониб ҳисга,
Ҳайкал тирилгандай кўз илғай олмас
Ҳар бир томирига жон кирган сари
Эшитилди ҳатто юрак зарблари!
Эрта кетган шоир тилга олинса
Таърифи мушкулдай, сўз айтмоқ оғир...
Десалар ишонма, бари – уйдирма!
Улар яшаётир сатрма – сатр,
Улар қолдирмиши – дилларни кечиб,
Дилларга қуйилмиш дарё – дарё сўз.
Энди сеникидир — бу юрак, бу Сўз!
Шоирлар ўлмайди, содиқ дўст каби
Кўкламда гуллаган ўрикни кутар.
Дунёларга сиғмас бебаҳо қалби
Энг узун муҳаббат йўлини тутар.
Муҳаббатки, қувонч, қайғуларида
Дунёнинг энг гўзал, пок аёлини
Бошида кўтариб, муқаррам этар.
Ҳар онда, ҳар бир кун, ҳар бир байрамда
Шоир шеърларида уйғотиб тонгни
Ёниқ кўнгулларни ларзага солиб,
Меҳри – ла ардоқлаб, қучмиш Ватанни!...
Изтиробдан қуйиб кетса — да юрак
Шоирдан сўз очгум ҳеч ўлим билмас –
Яшаб ўтди шундай Ҳамид Олимжон!

Отам бор эди менинг
Меҳрли — ю, қахрли андак.
Аяб ўтирмасди кези келганда!
Тиллашарди даври билан жим.
Лек
Қани ўша отам?

Кексалик. Касаллик.
Сўнг – ўлим.

Онам бор эди менинг
Гўзаллардан гўзал, навқирон.
Ййраб кулганини кўрмадим бошқа–
Тоши оғир қайғу,
Сўлдирди армон.
Ҳали ҳам оёқда юргани –
Тақдир тутган энг аччиқ эҳсон.

Дугонам бўларди туғишганимдай.
Турмушга чикди — ю, мени унутди.
Мен ҳам унга ортиқ қилмадим парво,
Балки унутдим...
Шунчаки дугонам бор эди, аммо...
Севганим бор эди бекиёс, ўктам,
Куёв бўлди бой хонадонга.
Мансаб зинасидан кўтарилган дам
Йўллари айрилди икки томонга.
Унга дуч келаман гоҳи – гоҳида,
Қолгани – бўлмағур арзимас гаплар!

Вақт ўтди.
Изтироб сўнггандай сокин.
Юрак кўтаради энди барини .
...Аслида, йўқ эди қатъий қиёфам,
Туғилди у ҳам.

Уйғондим. Ўрнимдан турдим. Кийиндим.
Уйим — азиз ватан, азиз ҳаётим.
Чуқур нафас олдим, бир қур кўз солдим,
Бекаман, ҳар қалай. Оилам – отим.

Кундалик юмушлар билан оҳиста
Кезиндим уй ичра хаёл тингунча.
Кимнидир мактабга, кимнидир ишга
Кузатдим тонг нури қўлга кўнгунча.

Уйни тозаладим. Уюм кир ювдим.
(Вақт эса учарди. Маънисиздай кун.)
Бир – бир силаб кўрдим – юмшоқмикан нон,
Ортидан навбатга турдим сут учун.

Тушлик ҳозирладим. Сўнг – мутолаа.
Онам билан пича гурунглашдик ҳам.
Ахир, яхши қизман, одобли, доно,
Муҳими, бу – менинг бурч ва вазифам.

Узун – узун шеърлар таржима қилдим,
Ёзиб тугалланди икки мақола.
Муюлишда– кийим тозалаш цеҳи,
Қайтдим уйга ундан кийимлар ола.

Саргушт китобни варақладим жим,
Ақлимни шошириб қўйгандай бироз
Ундан чиқиб келди юзи ёришиб,
О, биринчи дўстим, о қувноқ шоввоз!...

Тегирмон тошида майдаланди ун,
Учган – учаётган сўзми, сукунат...
...Сездирмайин ўтди ёшлик чоғлари,
Яшамоқлик надир? — У зўр машаққат!

Елканга ортқилаб ҳар бир юмушни
Югурдингми кадр топмай беҳуда?
Ҳолбуки, курашар вужуд ва юрак,
Ҳайрат ва ҳаяжон кўп эди жуда!...

Наҳот ўтган бахтли кунлар нафаси
Кўкка учди ёки ер ютди? Ахир,
Заҳматлари ҳамон юракда сизар,
Ҳаёт мушкул кечди юклари оғир...

Сўзинг керак экан болангга ҳар вақт,
Шудир — тилаганинг, бергани ҳаёт.
Оналиқдан ўтар ҳавас йўқ, бахт йўқ,
Оналиқ , бу – севинч тугган ҳарорат.

Онанг сенга сабоқ беради бот – бот,
Улғайган эсанг — да, асал таъмин тот.
Билки, бола бўлмоқ — фасли саодат,
Билки, бола бўлмоқ — фасли фароғат.

Шеърларимда алдамадим ҳеч! –
Нақадар соз! – Шифокордай тинч
Ташҳис қўйдим – сочар атрлар –
Йўқ, шунчаки эмас сатрлар.

Дафтарларим бир – бир очар тонг,
У – дилимдан тўкилган дoston.
Тўлиб борар саҳифаларим —
Кафтга кушдай кўнган зарларим.

Бу – осилиб ўйнаш машқидай,
Ё юракнинг зарби, шаштидай.
Кўпни кўрган кўз қарочиғим
Ҳайратлардан сўз очади жим .

Қават — қават осмон, чакалак,
Тўлқин – тўлқин қумликлар ҳалак.

Покистоннинг қақроқ йўллари
Бўйлаб хаёл сочилган сари
Қоришади катта — ю кичик,
Қиёфалар ва тиллар буюк.

Яшаяпман дунёни суйиб,
Кетса ҳамки юрагим куйиб.
Ўтганимни сезмас майсалар,
Бола кувнар, еллар эркалар.

Шукроналик тўлар бағримга,
Мени босар илиқ бағрига –
Уй — Москвам! Тун, иш столим,
Чироқ ёғду сочади жим — жим.

Йўлим узок бўлди, бошим эса тош,
Мени не кўйларга солди ёш шиддат!
Видо ва умиднинг йўлагида бош
Қўтарди — Русь ва Мен — эгизак суврат.
Ўтаётган куну кетаётган тун
Ичра қайдан келган бўлса, ул томон
Сингиб бораётир дилдаги туғён.

Ортга қайтмаслиги бебош, ғўр ёшлик
Ҳақиқат бўлдими, аён бўлдими...
Прадо музейи, Париж ёки Рим,
Қиши қаттиқ келар тоғлар йўлида
Уйга шошилганда кўнглинг тўлдими...

Менга ёш боладай қилишар ҳавас,
Сеҳргар сафарлар шайдо қилади.
Қашшоқлик ва жилва ичида дунё
Очиқ ва дангали савдо қилади.
Лекин кўринмайди меҳроб дўкони...

Буюмларни суриб қўйиб бир четга,
Тунлари менга жим боқди юлдузлар.
Бу олам, бу борлиқ сири нимада?
Сочи́б юборишди бир ҳовуч сўзлар.

Куюшли соатда кетмадим оқиб,
Туйғуларим недир ёхуд кимлардир
Тўхтатиб қолса –да қутилмаган чоқ
Ҳеч эриб битмадим. Йўл ҳамон йироқ...

Сени сендан узоқларда туриб севаман,
Минтақалар, юртлар аро сарсари.
Сен – менинг биринчи муҳаббат сатрим,
Афсона сўйлайди йўллар дафтари.

Сени сендан узоқларда туриб севаман,
Гарчанд бегонасан, гарчанд кетасан...
Ишқингда телбавор қалбим зарби — ла
Улкан ер шарини ёриб ўтаман!

Кўз илғамас денгиз ортида қирғоқ,
Шовуллаб урилар юракка уйғоқ.
Менга ишондингми, ишонолмадинг,
Мени эсладингми, ё эслолмадинг?

Денгиз, улканимсан қирғоқдан, шиддат
Билан кесиб ўтар кўксимни ҳайрат.
Менга ишондингми, ишнолмадинг,
Мени севолдингми, ё севолмадинг?

Қирғоқ, улканимсан денгизлардан ҳам,
Денгиз, бўйинг кўрсат баланд ва ўктам!
Лекин юволмайсан қийноқларимни –
Юрагимнинг яшил қирғоқларини.

Денгиз улоқтирар тўлқинларини –
Балки изтиробли ёлқинларини...
Яқинлашиб борар, борар тобора
Юрак қирғоқларга урилар, қара!

Денгиз, кичигимсан қирғоқдан, нурли
Ёғдулар яширин сирлидан – сирли...
Менга ишондингми, ишнолмадинг,
Мени кутолдингми, ё кутолмадинг?!...

Муסיқа қуйилар, илк варақларим –
Кўқдан тушган ҳайратки, ярақлади.
Бу – ўша эдими, ўзга эдими,
Мен – ўша эдимми, ўзга эдимми?

Сенга ё ачиндим, ёки раҳм этдим,
Баҳслашиш на ҳожат, англадим – етдим.
Бу – не айрилиқки, бу – не музламоқ,
Топсам, топганимга етолсам шу чоқ!

Жиловсиз тубсизлик муסיқа – киминг?
Ларзага туш, ҳайқир, сақлаб қол Риминг!

Билмадим, ким суюк, ким эса ошиқ,
Қалтис уриндингми, о, ғўргинам ишқ!...

Қалблар энтикади, энтикар олис
Зулматни ёритган узоқ кечки куз.
Танламоқ, аслида – журъатнинг ўзи,
Аслида, бу чорлов – ҳаётнинг сўзи.

Дўстларим, жим бўлинг, жиминг бир нафас,
Уни маҳв этмасин мақтов ва ғийбат!
Шарафламанг зарра, бу – ҳасад эмас,
Унинг сўзларига, кадамларига
Бир бепарво ўтинг, бепарво фақат.

Ўрмалаб кирмангиз оловли тил-ла,
Йироқ бўлинг таъма, хушомадлардан.
Айтмасангиз ҳамки яхши биламан,
Асрай олсам эди хиёнатлардан!...

Сени кечираман бегумон, албат,
Билки, бош урмадим, қилмадим ҳасрат
Ўзга қирғоқларга гарчанд сарбаланд,
Ёлғизликда ўтган тунларим ҳаққи...

Ҳаётда изига тушгандай изинг,
Уйга шошилганда ортгандай ҳиссинг,
Кечира олдингму ўзингни ўзинг –
Сенсиз ўтган ғариб кунларим ҳаққи...

Оғирлик қилмасму елкаларингга –
Бу бир девоналик, бўлмағур сўзмас,
Ҳали ғўр новдалар сингари эмас,
Туйғулар залворли, эмас ўчар сас...

Толиқиб кетмаса эди кўлларинг –
Муқаррар кўринса айрилиқ йўли,
Озорлар, озорлар чекмасма дилинг,
Қай рангда товланар видонинг гули...

Кўтара оларми экансан мендек
Ортқилаб олганим – бу азиз ҳаёт,
Синдирмай, дилимга солганим баёт.
Бир нафасда айтдим – кўнглимни тўқдим
Мўъзижа яратган каби табиат!...

На бир маломат — бу, на бир таъна – бу,
Бу ишқ — менинг бахтим, ё дарду ҳасрат.
Энди балким ёруғ ғамларнинг нури
Кўйиб юбормайди қалбимни абад...

Чуқурлашиб кетма тубсиз ўйларга,
Кимсан? Сўрамадим, кўнглинг бўлсин тўқ.
Изоҳ қидирмадим, тушунгин фақат
Юрак оғриётир. Бошқа ҳеч гап йўқ.

Айланади йил фасллари,
Ҳаётимда – дил фасллари.
Кириш – чиқиш, Вақт фасллари,
Қайғу фасли, бахт фасллари.

Далаларни буркайди оқ қор,
Июн — қайоқ, о июл – рангин!
Қоришади пок ва бетакрор
Туйғуларда ҳаёт оҳанги.

Паст – баландга югуриш фасли,
Сўроқ фасли, қайнайди ҳаёт.
Ёшлиқ фасли, балоғат фасли,
Оҳ, кексалик – фароғат фасли!

Бу – саодат, сабрлар фасли,
Дўстлик фасли, жабрлар фасли.
Ўтаётир умр ҳавасли,
Тугамайди болалик фасли.

АВЕТИК ИСААКЯН

ЁРУҒ ВА ТИНИҚ ШЕЪРИЯТ

Аветик Исаакян – арман классик шоири. У 1875 йил 31 октябрда Арманистоннинг Александрополь шаҳрида дунёга келди. Шу ерда бошланғич таълим олиб, Эчмиадзин семинари ва Лейпцих, Цюрих университетларида таҳсил олди. Болалигидан шеъриятга катта муҳаббат кўйди, шеърлари адабий журналларда чоп этилди. Шоир узоқ йиллар чет эллар – Швейцария, Германия, Австрия, Италия, Францияда яшади; асарларида ўз Ватани соғинчи ва орзу – ўйлари билан нафас олди.

Унинг бой адабий мероси дунёнинг кўплаб тилларига таржима қилинган. Хусусан, улуғ рус шоири Александр Блок унинг шеърларини рус тилига ўгираркан, дўстларига хайратланиб мактублар йўллайди: « ... Бу ажойиб шоирни таржима қилиш – ўта машаққатли. Меҳнатим қай даражада чиққанлигини муҳокама қилиш – менинг ишим эмас. Бироқ шуни айтишим лозимки, менинг бу шоирга меҳрим тушди, уни яхши кўриб қолдим... Исаакян – биринчи рақамли шоир. Эҳтимол, бундайин содда ва тиниқ тил талант бугунги кунда бутун Европада ҳам топилмас...»

Аветик Исаакян 1957 йил 17 октябрда Ереванда вафот этди.

Тунлар боғимда кўз ёш
Тўкаётир мажнунтол.
Қайғудан кўтармас бош,
Изтиробда ғамғин тол.

Яркирар тонг хур мисол
Кўнғироқ соч бошини
Силкиб, артар мажнунтол
Тўккан аччиқ ёшини.

Тоғ чўққиси ортида қуёш,
Ғира – шира олисда ўтлоқ.
Тинди қушлар куйи — да юввош,
Менинг уйқум келмайди мутлоқ.

Том оралаб ой боқади, гул
Баргларида кўчади мезон.
Салқин ҳаво торқилайди йўл
Тун тоқида юлдузлар томон.

О, майин ел, юлдузли дунё,
Қани бу тун азиз дилдорим?
О, юлдузлар, танҳосиз, танҳо,
Қайда кезар тун бўйи ёрим?

Тонг отади, эшик очилиб,
Туман босар, ёғмоқда ёмғир.
Ёлғиз қайтар от ҳам дил тилиб,
Оҳ, ёр уйга қайтмайди, ахир!

ОНАМГА

Она юртдан олис – олисда
Саргардонман – на уй, на ором.
Она, қолдим айрилиб сиздан,
Ғариб сайёҳ каби беором.

Тоғдан учган бу қушлар билар:
— Онам йўлда йўламадими?
Денгиз бўйлаб шовдирар еллар:
— Онам салом йўлламадими?

Кўчиб кетди шамоллар бесас,

Жанубга йўл олади қушлар.
Юрагимга зар сочиб ҳавас,
Жанубга кўз солади қушлар.

Юзларингиз, ширин сўзингиз
Соғинаман, азиз онажон!...
Айлансайдим тушга изингиз
Топар эдим албат, бегумон.

Тунлар тушсам дилингиз томон,
Қучсам – гўё ҳуши йўқ туман.
Кетсам – кулиб, йиғлаб, онажон,
Ёндиргувчи соғинчлар билан!

Ўлсам, кўминг мени Алагяз
Тоғидаги шоҳсупага, то
Эссин Манташ чўққисидан соз
Бошим узра энг сарин ҳаво.

Токи қабрим ёнида ийиб
Буғдойзорлар тебранган сайин
Мажнунтоллар сочини ёйиб,
Кўз ёш тўксин жимгина,майин.

Тушларимда – шўр сувлар бўйи,
Қалбда оғриқ, ёнбошлайман жим.
Аллалайди тушларим куйи,
Тўлқинларни ичиб тўймас қум.

Тушда – ёнлаб ўтар дўстларим,
Қувнаб, қуйлаб, ҳайқирар бетин.

Менга боқмас, чорламас ҳеч ким,
Сукутдаман, тортаман ғамгин.

Мендан узоқларда ўзга юртлар бор,
Унда яшаётган диллар мен каби
Гоҳида ёлғизу, маҳзун ва бедор,
Ёниб – куяр, менга талпинар қалби.

Шунда туюлади ул олис қўлга
Йўллайман оташин, сирли ўтинчим.
Қўлим узатаман олтинсоч гулга,
Сочларини силай бошлар соғинчим.

Қанотлари учқур қорамтир бургут
Осмондан тушгандай кўксимни ўяр.
Тишида – юрагим, парвозида ўт,
Энг баланд чўққини айланиб суяр.

Тоғларни қиялаб учар, кўк ичра
Қалбимни ирғитар илкис қонатиб.
Шундан қулоғимдан кетмайди сира —
Шовуллаб туради бургут қаноти.

Тонг нурига ёғилар титроқ —
Қутлаётир тўрғай бу дамни.
У зулматдан, ғамлардан йироқ,
Ёниб куйлар севги, оламини.

Қоронғулик ичра йўл очиб,

Юрак тўқар зарралаб ўқинч.
Бўзтўрғайнинг навоси сочиб
Ўтар эгик бош узра севинч!

Тушимга кирибди: тотли куй чалиб,
Тебраниб, эшилиб кетмоқда карвон.
Тоғ оралаб, ўрлаб, қалбга ўт солиб,
Нурларга қўшилиб кетмоқда карвон.

Карвонда борадур суюкли дилдор,
Кўзларида жилва, либоси ҳашам...
Ортидан қолмайман, соғинчим бисёр,
Карвон қалбим тилиб, кул этар танам.

Дил яра, беланиб чангу тупроққа,
Ёлғиз қолдим ютиб ҳасратли ўйим.
Карвон ўтиб кетди узоқ — узоққа,
Майин жаранглатиб кўнғироқ куйин.

АЛЕКСАНДР ФАЙНБЕРГ

Александр Файнберг 1939 йилда Тошкентда туғилган. Унинг номи ва ижоди ўзбек китобхонлари, шеърят ихлосмандларига қадрли. Ўндан ортиқ шеърӣ тўпламлари Тошкент, Москва ва Санкт – Петербургда нашр этилган. Шоир қаламига мансуб еттита бадий фильмлар сценарийси ўзига хослиги ва ҳаётӣлиги билан ажралиб туради. Йигирмадан зиёд мултьфильмлар , насрий асарлар муаллифи. Бу асарларга ўзбек ўқувчиларнинг қизиқиши ҳам тобора ортиб бормоқда.

Александр Файнберг – катта таржимон. У русийзабон китобхонларга кўплаб ўзбек шоирларининг ижоди очиб берди. Москвада Ўзбекистон халқ шоири Эркин Воҳидовнинг «Рухлар исёни» поэмаси, Тошкентда « Оққушлар галаси» номли ўзбек шоирлари ижодидан қилинган таржималар жамланмаси нашр этилди. Таниқли шоирнинг ўзбек тилига ўгирилган шеърлари “Чиғир” китобида ўқувчилар кўлига бориб етди.

Ўзбекистон халқ шоири, Кинематография уюшмаси аъзоси Александр Файнберг Россия Президенти Фармони билан Россия ва Ўзбекистон ўртасидаги маданий алоқаларга муносиб ҳисса кўшганлиги учун Пушкин медали билан тақдирланган (2009). Шоир 2009 йилда Тошкент шаҳрида вафот этди.

Шоирнинг ижоди сермахсул ва кенг кўламли. Унинг шеърларида ранг – баранглик, фалсафӣлик, теранлик, туйғулар тиниклиги яркираб туради. Шоир сўзни чуқур хис этади, бу хисга ўқувчини ҳам ҳамроҳ қилади. У Ўзбекистонда яшади ва ижод қилди. Бу юртнинг ҳавоси, осмони, тупроғи, эли, бир сўз билан айтганда, бутун борлиғи шоирга шеър қадар, қалб қадар азиз. Бу шоир сатрларининг, асарларининг ҳароратида бор бўйи билан кўринади, бўйлари нафасимизга урилади.

Сузаяпман, муҳаббат, олис
Гулханлардан ўрлайди тутун.

Сендан бўса олади юлдуз,
Бу қирғоқдан кетаман бугун.

Қирғоққа ташлайман лангарчўп,
Измига солади мовий сув.
Тўлқинлари югурик, тўп – тўп
Дарё туби – адабий ғулув.

Дарё бўйлаб оқим бетизгин,
Тикиласан самода – кушлар.
Тўлқинлар ҳам айрилиқ ҳиссин
Сезган каби бир – бирин ушлар.

Сирғалади бўзларинг қайноқ,
Кўринмайди гулхан тутуни.
Булутларнинг ортида – қирғоқ:
— Кечир! – кўкка сиғмайди унинг.

ҚОР УЧҚУНЛАРИ

Москвада январ.
Бўрон жаранглайди ерости бўйлаб.
Қаёққа, севгим?
Марказий телеграф. Ҳар бир зинада
қотиб қолган аёз мовийранг.
Уларни оралаб
чиқаман пешвоз –
одам тўла шаҳар.

Январ қори лабни куйдирар,
Фонусларга урилиб чирс – чирс,
ерости йўлидан ўтади учиб.
Сен у ерда йўқсан –
хаммаёқдасан.
Севгим менинг. Энг сўнги севгим.

Суворов хиёбони.
Қорлар уюми.
Юрак ҳапкиради парвоздан.
Кўраяпман –
Арбатга йўл олдинг, ёшлигим.
Тортқилайди пальтонг этакларини
Сочи́либ – сочи́либ кетаётган қор.

Москва узра қор.
Сумкалар учар.
Кўз олдимда –
жилвагар муз камар.
Елкангда — тасмаси нафис сумкачанг
қадамларинг билан чайқалиб борар.
Қор босади чўян панжараларни,
хайкалларда — кумуш қор пўстин.
Ҳар лаҳза, ҳар нафас эриб кетади
оппоқ қор учқуни қўлқопларингда.
Сени кўраяпман,
Бироқ – сен йўқсан.

Шереметьево – январ ўрмонларида.
Баландлаб боради учоқлар
Йўл солиб –
Нью – Йорк, Амстердам.
Сухандон япон тилида:
“Токиога кўндик!” — беради хабар.
Шундайин кичик ер —
шунча кўп давлат!
Сен эса — ёлғизсан.
Ҳеч қаерда йўқсан – ҳаммаердасан.

Бўлмаганда эди шу январ қори,
музлаётган бўрон, алдов ва риё,
аёзнинг афсунгар сувратларида

дунёда йўқлигинг билардим.
Аммо
қор ёғар ажойиб ёшлик чоғлардай.
У сенсиз — ҳечдир.

Войковский, эҳтимол, Таган
еростида йўлида майин ел
сочларингни шовдиратади.
Шовқин солиб мовий эшиклар
хўрсиниб – хўрсиниб қўяди оғир.
Олислайсан мрамар устундан,
сени олиб кетади поезд.
Тикиласан – ойнада аксинг,
ёноқларингда
эриб кетар қор парчалари.
Сен бунда – йўқсан. – Ҳаммаёқдасан.

Қор эса учади шаҳарлар бўйлаб –
Олма — ота, Актюбинск, Тоштагул.
Чўлларда ғувиллар юк вагонлари.
Томларда – Эстония йўл кўрсаткичи
ғирчиллайди оқиш чарх каби.
Ялтанинг кумқирғоқларида
денгиздан сапчийди январ шамоли.
У ерда ҳам йўқсан — ҳаммаердасан.
Айланар, айланар Москва бўрони
Йўл олади вокзал минорасига.
Кўкка кўтарилар бетакрор оҳанг,
Тилга кирар соф кумуш найлар.
Бу — умид сингари ажиб ва мангу,
Бу дунёдан ҳеч қачон кўчмас.
Сен бунда ҳам – йўқсан.
Лек нечун
Эшитаман занжир овозин
айрилиқ аралаш, қорлар аралаш.

Шу оппоқ қишда учи́б кетаётир,
Ёруғ дўконларнинг ойнақларига
ури́ниб – ури́ниб жа́ранглаётир,
энаётир арча шарига ёғду
сенга ишонганим ка́би ёшлиқдан.
Сен бунда – йўқсан.
На қўлинг, на лабинг, қайноқ нафасинг,
На қийиқ кўзлар.
Сен – йўқсан.
Лекин – ҳаммаёқдасан.

Яна жими́б қо́лар кўтари́лган кў́л.
Пошналарингдан учи́б – қўнаётган
Қорли чанглар — юлдуз тўла йў́л.
Шом туши́б келмоқда. Ер бағри — январ.
Арчамдаги шарда — аёз юлдузи.
У мени чорлайди бў́ронлари сари,
Сени учратарму? Орти́нгдами у?
Кечир, билолмайман қачон, қаерда —
Учрашармиз ё?
Қорни тебратади олис кўприклар.
Самога ўрлайди қор учқунлари –
улкан парвоз олди́дан
сўнги йў́лга чиқаётган
қуш қанотлари.

Кўклам ўтди — кабристонга келмадим,
Бўсағада кўзим тушди ногоҳон
Кўкдан тушаётган қормас, билмадим,
Онамнинг рўмоли эди шодумон.

Ёхуд кўзларимга кўриндими у,

Ҳовлимда — ноябр. Сездим бу дамни —
Туғилган кун. Туғилган кун эди бу —
Ноябр – таваллуд оyi онамнинг.

Беш дақиқа қолди парвозга,
Юрак – кукун. Андак — тутунда.
Сени олиб кетолмайман, бу –
Эҳтимолки, сўнгги парвозим.
Билсанг, оддий ҳақиқатим – шу.
Мен йўл олган, кўзлаган ўлка
Сени билмас, кутмайди, эркам.
Қуёш нури. Иллюминатор.
Оқар сокин ҳаво тўлкини.
Кўлинг ёзиб ҳайқирдинг сўнг бор:
— Қайга? – уқдим лабингдан буни.

Гилдираклар, елар йўлаклар,
Қанотларда шовуллар аёз.
Сени севиб қолдим шу ерда,
Саволларинг – ҳамроҳинг ёлғиз..
Қоласан – сен билан вафо, хиёнат,
Қоласан – сен билан саодат, ҳасрат.
Юрак бўм – бўш, унда топилмас
Зарра нафрат, зарра марҳамат.

Бу товушни англа – қанотлар сози,
Еростидан тўлқинланиб бўйлайди.
Саргардон қушларнинг тунги парвози
Ой нурига бўзларини ийлайди.

Эриб битмасидан овозни илға,

Бу – биз ер тубига сочган бахту ғам.
Кучиб ўтаётир кўзларинг илғаб,
Энаётир кузнинг видосига ҳам.

Ҳали англаб етмай бир – биримизни
Қиш келар, қор босар бор сиримизни.

ҚОРАЛАМАЛАР ҚАСИДАСИ

Шоир, шу борлиқда тонг чоғи очил,
Бошқа йўл танлама қабрга қадар.
Ернинг жамолига мафтун, ошиқ бўл,
Севиб – севиб куйла, тангри мададкор.
Бироқ,шоир, оққа кўчирмаларинг
Бари ҳам дилтортар, жилвагар дема.
Сиртга қалқиб чиқар бариси бир кун.
Бир умр қулфланган қораламалар
Каби ҳеч ким сенга бўлолмас содик.
Унда – китобларинг қони, томири,
У – ижод, жасорат, йўлбошчи ёниқ.
Улар олиб келар сенга шон – шуҳрат,
Тунги қоралама – кўз ёшдай эгик.
Қоралама... оддий кўринар, ҳеч вақт
Ҳиёнат қилмаслар – кечирмаслар лек
Ахир, бунда сўзлар, ҳарфлар эмас,
Кўзга ҳам илғанмас юлдуз товуши.
Унда – Ҳаққа етар кўринмас ришта,
Шоир, шу риштани асра, албатта.
Ёдламоқ мумкин дир шеърларни
Аммо –
Лаҳзалар бетакрор садо.
Сўзлар, қофиядош эмассиз,асли —
Қондош оға – ини.
Мен парвоз тилайман сизларга баланд,
Кўзни юммай туриб ёқиб бўлмайди

Фақат, фақат қораламани.

Мен кимдан миннатдор бўлайин, кимдан —
Борлиғимда ҳамон яшайди тирик
мовийранг ва мунис бу азиз ҳовлим,
эшиксиз подъездлар,
настарин деворлар.
Юрагимда севинч, қайғу югурик —
Мен кимдан миннатдор бўлайин, кимдан?

Онамга айтаман:
— Тезда қайтаман.
Кўршапалак қанотидан узилар шамол.
Чордоқ деразаси.
Ундан — томга бемалол.
Жаранглаб кетади қизиган темир.
Бошим узра – тубсизлик эмас,
мен тубсизлик узраман гўё..

Борлиқ –бетин. Кўринмайди тун.
Оқади шомлар.
Юлдузлар чарақлар тиниқ ва некбин.
Айвондан сас келар: — Тўққиз... уйга кир...
Онамни алдайман: — Ҳозир, ҳа, ҳозир...

Ўша томдан тушиб бўлмас
Қабрнинг лавҳи қадар.
Қирқдаман...
Унда ҳали тўққиз бўлмаган...
Ундан кетмас баҳор, вақт ҳам бекадар.
Айвон ва мовийлик.
Онам айвонда...

Туби йўқ денгиздан бок
Юлдузлар ёруғ, чақнар.
Четлари қирра япроқ,
Шеърим асра жон қадар.

Айтиб бўлмайди барин,
Ҳаёт сатрин бит, қалбим.
Тўқайзор сўқмоқлари,
Қўл қамишзори каби.
Ўрмон ялангликлар,
Қушли, булутли, сайроқ
Шеърларим борган сари
Сен билан қондош, япроқ.

Авлодларга пок ҳиссим
Элтиб бергувчи сасим –
Шамол, барглар, денгизим
Табассуми, нафаси.

Нелар рўй бермоқда мен билан, билмам,
Вақт отни сурдим азиз муқаррам.
Қирқ ёшимда ўттиз ёшдай шод, хуррам,
Элликда – элликнинг ярмидай кўркем.

Тасаввурга сиғмас қайси хато йўл,
Ғуноҳларим чизиб борар тақдирим.
Мен ёшариб бораяпман йилма – йил,
Дўстим, нима қутар мендан охирым?

КЕНГЛИК

На гўзал далалар! Майсалар тоти!
Онам изларида – оғриқ беадад.
Тиз чўкиб ўтади энди ҳаётим
Онамнинг ҳаёти олдида абад.

Блок – бу, юксаклик. Бекиёс шоир.
Асли, биз – ерликлар тақдири ўзга.
Адабият дерлар. Бу ҳам менга сир,
Ҳаловат топилмас, ҳузур йўқ бизга.

Ўнгда туш кўрамиз – риё ва севги,
Юз – кўзга тепинар жанглар туёғи.
Кураш тинмас. Сендан айрилмас сезги –
Оромни тушда ҳам кўрмайман чоғи.

Кимни суйдинг ўтли дилинг яралаб,
Келмас ҳузурингга йиллар оралаб.

Фақат баъзан – баъзан қай бир гўшада
Бир жуфт байт тўқийсан, ана ўшанда

Тилларингдан кўчган сўзларни ёна
Кимдир эслаб қолар, унутар яна.

Наҳот шунинг учун яшадинг узоқ?...

Ғамгин тортар тиниқ кўл бу чок
Куз сингари тунд, булутли ёз.

Ялангликлар титрайди олис,
Ёмғирларда ивийди тупрок.

Қоровулнинг деразасига
Ел урилар, кушча бўзлаган.
Қулоқ тутдим мени излаган
Баргсиз бутоқ, хотир сасига.

Қаршилайман қарғаларни ҳам,
Намхуш ҳаво, далалар ҳорғин.
Отар тонгги бўлолмас тўлғин
Ким ўтмишин унутса бу дам.

Совуқ ёмғир тинмас зулматда,
Олис, чекка, хилват маконда
Бахтиёрман учратган ондан,
Сени топиб берган фурсатдан.

Миннатдорман кулранг кунчиқар,
Мудраётган кўл узра хуррам,
Қўниш жойи бўлмаган далам
Бўйлаб учган учоққа қадар.

Умринг бўйи ишонгинг келар
Буюк бўлиб туғилганингга.
Фаришталар ишора қилар
Дея кўқдан сен келганингга.

Умр ўтди. Чанг – тўзон аро
Билмай борми ё эдинг йўқдан.
Еростига чорлайди садо,
Лек ишорат бўлмади кўқдан.

Кечикади поездлар баъзан,
Учоқлар ҳам кечикар, аммо
Чин кулфатдир мабодо инсон
Айтар сўзи кечикса, илло.

Ўчиб қолган гулхандай ғамлар,
Тамбаланган ойнадай бу кез
Уни кеча қутган одамлар
Каби сўз ҳам бўзлайди ёлғиз.

Олис боққан ўрмонлар ичра
Маънос тортар олис йўл пинҳон.
Саф – саф тортган қабрлар узра
Манзили йўқ, чексиздир осмон.

Қувончни ҳам, қайғуни ҳам қўй,
Ортингга бир қарама – ўтгин.
Неки бўлган бўлса – унутгин,
Хаёлингда рўёларни суй.

Ачинмагин ўтар шуҳратга,
Кузги титроқ кезган ўрмонда
Кўмма бериб савол ҳар онда
Бу майсалар, тошни ҳасратга.

Ёвшан исли елларни симир,
Ёдингга тут гар шоир бўлсанг –
Бу дунёда нима бор бўлса,
У дунёда бўлмайди, ахир.

Бу дунёда ажиб бир уй бор,
Унда жамдир дўстлар бахтиёр.

Деразада – кўклам, настарин.
Кимдир куйлар. Гуриллар камин.

Ўртада – жом. Ёруғдир бағрим,
Унда мени эслатгин, Тангрим!

Апрелгача, алвидо.
Очилган қўлларинг – висол.
Уюм – уюм қор учқунлари
севгилинг кафтидан бир умрга
учиб кетаётир.
Апрелгача, алвидо.
Янги настаринли боғ
хидлари анкигунча
кезиндик
қорда, қуёшда.
Омон бўлсин содиқ дўст — шаҳар.
У бизни бошлади,
сирларимиз – қалби.
Қўлларида тутди бизни
оғриқлари нафис мўъжиза каби.

Сени эслаб... унутаман ҳам...
Кўз ўнгимдан кетмайсан хуррам –
баргсиз дарахтзорда,
қуёш нурида
севгидан бахтиёр.
Елкангдаги ёпинчиғингда
ярқирайди январ қуёши.

Бу айрилиқ ишқ эди, асли.
Лабларда музлаган бўсалар ёши.
Апрелгача, алвидо.
Бу апрел иккимиз учун ҳам –
қайтмайди,
қайтмайди,
қайтмайди.

ОЙ МАНЗАРАСИ

Тунги осмон четида туриб
Балиқчи жим, ёлғиз ўй сулар.
Елкасида ёйилар тўри,
Ой нурида борлиқ ярқирар.

Осилади юлдузлар тўрга,
Кумуш қайик, ҳовуч – ҳовуч зар.
Эшакларни кўмганча нурга
Мавжланади парсимон қумлар.

Мени дея чекма изтироб,
Яшайпман мағрур, қадди тик.
Елкам тутар собит Ишончим,
Ёруғ кунлар қаршимда — тетик.

Кенгликларда гоҳ ёмғир, шамол,
Ўрлар бўм – бўш дала ўтинчи.
Юрагимга баргсиз шохлардан
Мўралайди Умид соғинчи.

Ишонаман, умид узилмас,
Зиналарда – ҳаётим изи.

Тақдиримни мен — ла бўлишар
Олис, аччиқ Муҳаббат ҳисси.

Хусуматдан холи дил тоза,
Алам, ҳасрат сезинмас асло.
Мовий кўкда тиниқ юлдузим
Ойдин йўлга бошлайди, илло.